

Transect-rapport 2413

Wijk en Aalburg, Perzikstraat 3a Gemeente Altena (NB)

Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en
Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase

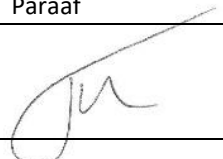
transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	Wijk en Aalburg, Perzikstraat 3a (NB). Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase.
Rapportnummer	Transect-rapport 2413
Auteur	F.A. van der Sande MA
Versie	Versie 1.2
Datum	27-10-2020
Projectnummer	19070008
Onderzoeksmelding	4743444100
Opdrachtgever	Legalexion Postbus 103 5300 AC Zaltbommel
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente Altena
Adviseur bevoegde overheid	Regioarcheologen programmabureau RWB
Status rapportage	Nog niet goedgekeurd
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	Foto van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek, T. Nales.

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. T. Nales Senior KNA Prospector	27-10-2020	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van LegaLexion heeft Transect b.v. in oktober 2019 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Perzikstraat 3a in Wijk en Aalburg (gemeente Altena). Het archeologisch vooronderzoek bestaat hier uit een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend veldonderzoek (IVO). De vraagstelling van deze onderzoeken is het specificeren van de archeologische verwachting van het plangebied en het toetsen en aanvullen van deze verwachting door middel van waarnemingen in het veld.

In het vigerende bestemmingsplan *Dubbelbestemmingen en Gebiedsaanduidingen* (2017) heeft het plangebied een dubbelbestemming – Waarde Archeologie. Bovendien geldt een gebiedsaanduiding 'overige zone – specifieke vorm van waarde – archeologie middelhoge verwachting 3'. Deze waardestelling heeft tot gevolg dat planregels voorschrijven dat bij bodemingrepen met een oppervlakte die groter is dan 100 m², en die dieper reiken dan 150 cm -Mv een archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 3500 m². Dit betekent dat, gezien de omvang van de voorgenomen bodemingrepen archeologisch vooronderzoek nodig is. Dit onderzoek moet inzicht geven in of, en in hoeverre de geplande werkzaamheden van invloed zullen zijn op de verwachte archeologische waarden in het plangebied. Het archeologisch vooronderzoek is uitgevoerd in de vorm van een bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen (IVO).

Conclusie

Op basis van het veldonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting op de aanwezigheid van een vindplaats uit de periode Neolithicum-Romeinse tijd. Deze verwachting is gebaseerd op het aantreffen van een vegetatieniveau (een oud maaiveld) op een diepte van 110 tot 175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP). Dit vegetatieniveau heeft zich gevormd in de top van een crevasseafzetting, die deel uitmaakte van de Biesheuvel-Hamer stroomrug. Volgens Cohen e.a. (2012) bevond deze stroomrug zich hoofdzakelijk ten zuiden van het plangebied. Wanneer de crevasse zelf exact ontstaan is, is onduidelijk. Deze was, echter, in ieder geval aanwezig in de periode waarin de Biesheuvel-Hamer stroomrug actief was. Dit was gedurende het Neolithicum-IJzertijd. Nadat de rivier inactief werd lag de crevasse vermoedelijk wat hoger in het lokale rivierlandschap. Hierdoor bleef de ondergrond er tot in de Romeinse tijd droger. De aanwezigheid van een bodemniveau in het crevassegebied vormt in combinatie met gley-verschijnselen een aanwijzing voor de drogere omstandigheden. De vondst van houtskool en een fragment gebroken kwarts in het vegetatieniveau versterken de verwachting dat archeologische resten in het plangebied aanwezig zijn.

Voor de perioden van vóór het Neolithicum en die van ná de Romeinse tijd, geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting. Er zijn binnen de overig aangetroffen bodemlagen geen bewoonbare niveaus aan te wijzen op grond waarvan de aanwezigheid van archeologische resten vermoed kunnen worden.

Advies

In het plangebied bestaat het voornemen om de bestaande bebouwing te slopen en een nieuwe woning te realiseren. Hierbij zullen graafwerkzaamheden plaatsvinden om de bestaande funderingen te verwijderen en de gebouwen te slopen. Bovendien zullen in het bouwvlak van de nieuwe woning graafwerkzaamheden plaatsvinden voor de aanleg van de kelder met zwembad van de nieuwe woning. Op grond van de diepte van de natuurlijke afzettingen adviseren wij een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren indien bodemwerkzaamheden plaatsvinden vanaf een diepte van 110-175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP).

Het archeologisch onderzoek kan het beste worden uitgevoerd in de vorm van een karterende en waarderende onderzoeksfase. Deze fasen dienen dan plaats te vinden in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). De kaders en regelgeving waarbinnen dit onderzoek moet worden uitgevoerd, alsook de omgang met eventuele archeologische vondsten, dienen vooraf te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

Het bovenstaande is een advies. Op basis van de resultaten van het onderzoek neemt het bevoegd gezag (de gemeente Altena) een besluit over de eventuele omgang met archeologische waarden binnen het plangebied. Dit besluit kan en mag afwijken van hetgeen is geadviseerd door Transect.

Inhoud

1.	Aanleiding.....	7
2.	Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek.....	8
3.	Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	9
4.	Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	11
5.	Beleidskader	12
6.	Landschap, geomorfologie en bodem.....	13
7.	Archeologische verwachtingen en bekende waarden	16
8.	Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	19
9.	Gespecificeerde archeologische verwachting.....	25
10.	Resultaten veldonderzoek.....	27
11.	Beantwoording onderzoeksvragen	30
12.	Conclusie en advies	31
13.	Geraadpleegde bronnen	32
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	34
Bijlage 2.	Ontwerptekeningen	35
Bijlage 3.	Beleidskaart Archeologie.....	36
Bijlage 4.	Archeologische verwachtingskaart	38
Bijlage 5.	Geomorfologie	40
Bijlage 6.	Stroomgordels	41
Bijlage 7.	Maaiveldhoogte	42
Bijlage 8.	Bodem	43
Bijlage 9.	Archeologische waarden en onderzoeken	44
Bijlage 10.	Boorpuntenkaart	45
Bijlage 11.	Foto's van boring 3 als referentie	46
Bijlage 12.	Boorbeschrijvingen.....	47

1. Aanleiding

In opdracht van LegaLexion heeft Transect b.v.¹ in oktober 2019 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Perzikstraat 3a in Wijk en Aalburg (gemeente Altena). De aanleiding van het onderzoek wordt gevormd door het voornemen om binnen het plangebied nieuwe woningen te realiseren. Bij de voorgenomen werkzaamheden zal grondverzet plaatsvinden, waardoor de oorspronkelijke bodem en de daarin eventueel aanwezige archeologische resten in het gebied kunnen worden verstoord.

Volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart valt het plangebied binnen een zone met een middelhoge verwachting. Voor een dergelijke zone geldt dat bij bodemingrepen met een oppervlakte vanaf 100 m² en diepte vanaf 150 cm -Mv archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 3500 m². Aangezien de omvang van de voorgenomen bodemingrepen hiermee de planregels overschrijden, is archeologisch vooronderzoek nodig om inzicht te krijgen in of, en in hoeverre de werkzaamheden van invloed zijn op de archeologische verwachting in het plangebied.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1.

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek betreft een onderzoek met als doel het opsporen en het vervolgens waarden van eventueel aanwezige archeologische resten. Het vormt daarmee één van de belangrijkste stappen die tot het behoud van het archeologisch erfgoed moeten leiden. Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit een gecombineerd onderzoek, te weten een archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) verkennende fase. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een booronderzoek (IVO-O).

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting. Aan de hand van beschikbare informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en het grondgebruik binnen en rondom het plangebied, wordt de kans bepaald dat binnen het plangebied sprake is van behoudenswaardige archeologische resten. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en het register van cultuurhistorische en archeologische rijksmonumenten zijn opgenomen. (Cultuur)historische informatie is verkregen uit beschikbare literatuur en historische kaarten. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en de geologische en geomorfologische kaarten geraadpleegd. Deze gegevens zijn aangevuld met relevante informatie van de historische kring 'het Oude Land van Heusden en Altena' (via contactformulier, d.d. 9-10-2019) en stichting Erfgoed Altena (dhr. J.J. van Tilborg, d.d. 9-10-2019).

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en het waar mogelijk aanvullen van de gespecificeerde archeologische verwachting. Dit wordt gedaan door het verzamelen van informatie over de feitelijke bodemopbouw, het bodemreliëf en de intactheid van de bodem in het plangebied. Op basis van het onderzoek ontstaat inzicht in de landschapsvormende processen en landschappelijke eenheden uit het verleden. Naar aanleiding van dat inzicht kan een oordeel worden gegeven over waar, wanneer en in hoeverre het gebied in het verleden door de mens is gebruikt.

Het onderzoek probeert hiermee antwoord te geven op de volgende vragen:

1. Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?
2. Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante niveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?
3. In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?
4. Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is weergegeven in dit rapport. Hierin wordt tevens een conclusie gegeven omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van het rapport neemt het bevoegd gezag een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de te verwachte aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

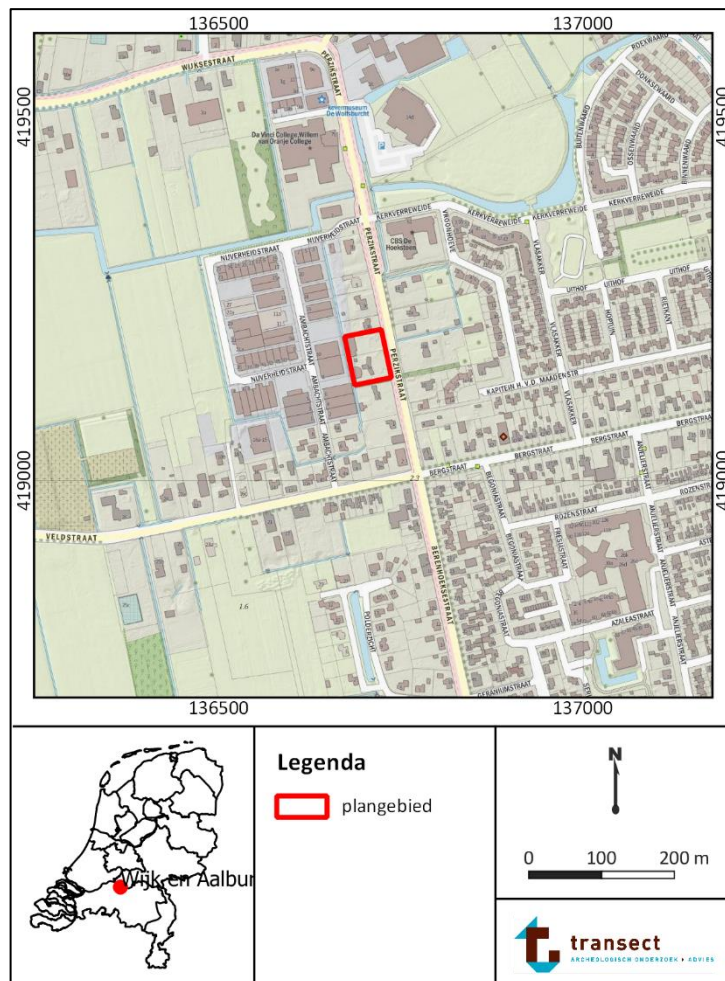
Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1). Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4003 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.1 (KNA 4.1).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Plaats	Wijk en Aalburg
Toponiem	Perzikstraat 3a
Gemeente	Altena
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	44F
Perceelnummer	ABG00 F-2540, 2541
Centrumcoördinaat	136.706 / 419.169
Oppervlakte plangebied	Circa 3500 m ²

Binnen het archeologisch onderzoek is onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarbinnen de bodemingrepen worden uitgevoerd. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied, in een straal van circa 500 m, dat bij het onderzoek wordt betrokken om tot een beter inzicht te komen in de landschappelijke, archeologische en (cultuur)historische situatie in het plangebied.

Het plangebied bevindt zich aan de Perzikstraat in Wijk en Aalburg (gemeente Altena). De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. Kadastraal gezien omvat het plangebied de gehele percelen *ABG00 sectie F nummers 2540 en 2541*. Het plangebied wordt aan de oostzijde begrensd door de Perzikstraat, de overige begrenzing wordt gevormd door de grenzen van de aangrenzende percelen. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt circa 3500 m² en is momenteel bebouwd met een woonhuis en verschillende opstallen (in totaal circa 640 m²; figuur 1).

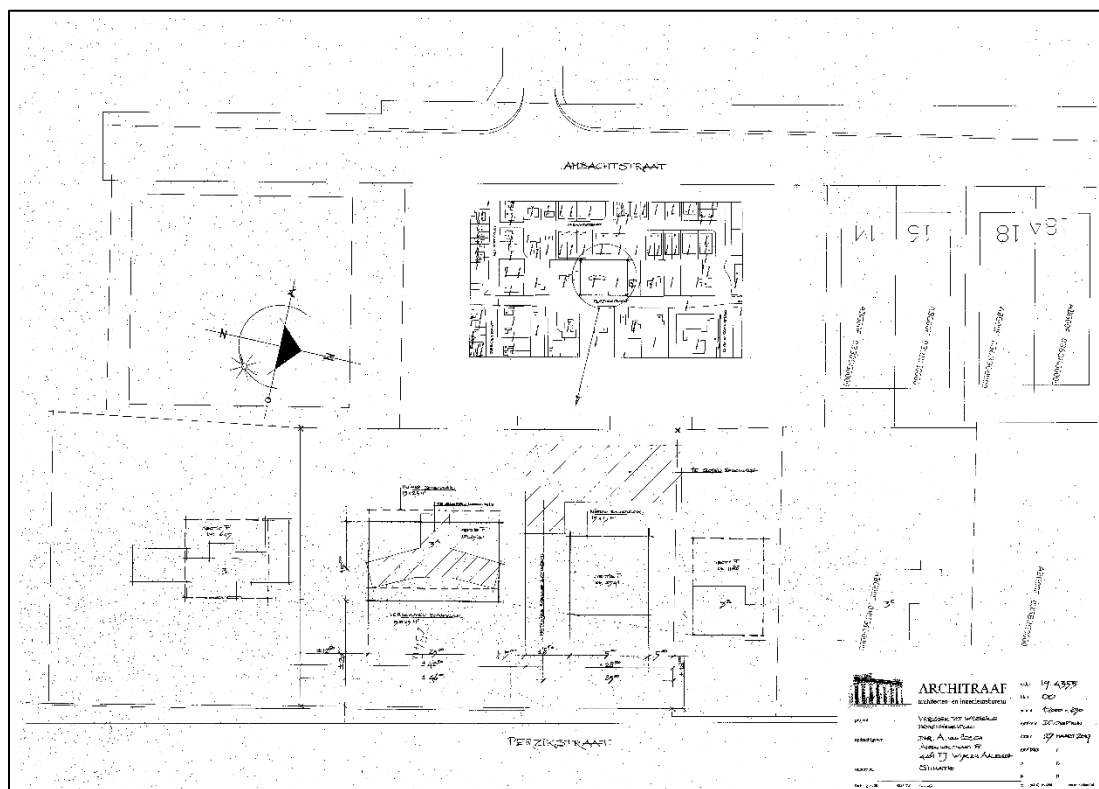

Figuur 1. Ligging van de plangebieden op een topografische kaart. Bron topografische kaart: PDOK.

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Planvorming	Bouw nieuwe woningen
Aard bodemverstoringen	Graaf- en bouwwerkzaamheden
Verstoringsoppervlakte	Circa 1000 m ²
Verstoringsdiepte	Onbekend

Binnen het plangebied bestaat het voornemen om nieuwe woningen te realiseren. Hiertoe zal de huidige bebouwing, een woonhuis met opstallen, gesloopt worden (circa 640 m²; figuur 2). Van de huidige bebouwing wordt verwacht dat hieronder geen heipalen aanwezig zijn. De fundering reikt waarschijnlijk tot een diepte van ongeveer 70 cm -Mv. omdat er nog geen bouwtekeningen zijn kan nog niet met zekerheid worden gezegd tot hoe diep de bodem precies wordt aangetast. Wel is duidelijk dat er een kelder met zwembad wordt aangelegd. Voor het bouwen van de nieuwe woning zal het bestaande bouwvlak worden verplaatst, zie bijlage 1. Van zowel de huidige bebouwing als van de nieuwe bebouwing zijn geen bouwtekeningen beschikbaar.

Figuur 2. Situatieschets van de toekomstige plannen in het plangebied met de te slopen bebouwing en de wijziging van het bouwvlak. Bron: LegaLexion.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Bestemmingsplanwijziging
Beleidskader	Bestemmingsplan <i>Dubbelbestemmingen en Gebiedsaanduidingen</i> (2017)
Onderzoeksgrenzen	>100 m ² en dieper dan 150 cm -Mv

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een Wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet. Op grond van de wijzigingen zijn overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht om rekening te houden met het behoud van archeologische waarden. Met ingang van juli 2016 is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die (naar verwachting) in 2021 in werking zal treden.

In het vigerende bestemmingsplan *Dubbelbestemmingen en Gebiedsaanduidingen* (2017) van de Gemeente Aalburg is een gebiedsaanduiding ‘overige zone – specifieke vorm van waarde – archeologie middelhoge verwachting 3’ opgenomen. In de Erfgoedverordening van de gemeente Altena staat dat bij gebieden met een zodanige aanduiding een archeologische onderzoeksplicht geldt bij ingrepen die in de ondergrond plaatsvinden over een oppervlakte van meer dan 100 m² en een diepte van meer dan 150 cm -Mv (Ellenkamp, 2018; bijlagen 3 en 4). Deze aanduiding is afgeleid van de archeologische beleidskaart van de gemeente Altena (bron: erfgoedkaart gemeente Altena; bijlage 3). Hierbinnen valt het plangebied binnen een zone met een middelhoge verwachting. Aangezien de voorgenomen ingrepen in het plangebied een oppervlakte hebben van meer dan 100 m² en dieper reiken dan 150 cm -Mv, is er een archeologische onderzoeksplicht voor het gebied ingesteld.

In het kader van de bestemmingsplanwijziging dient de aanvrager een rapport aan de gemeente te overleggen waarin de archeologische waarde van het plangebied naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders in voldoende mate is vastgesteld. Afhankelijk van de uitkomsten van het archeologisch (voor-)onderzoek dat hiervoor nodig is, kunnen aan de ontwikkeling regels worden verbonden ter behoud van belangrijke archeologische waarden. Deze kunnen bestaan uit technische aanpassingen en/of een veiligstellende opgraving. Het archeologisch vooronderzoek kan, afhankelijk van de uitkomsten van het bureauonderzoek, worden uitgebreid met een al dan niet gecombineerd karterend en waarderend onderzoek, zodat op basis van de KNA-waarderingssystematiek een waardestelling kan worden opgemaakt.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Midden-Nederlandse rivierengebied
Geomorfologie	Bebouwd, nabij stroomruggen
Geologie	Formatie van Echteld op Formatie van Kreftenheye
Maaiveldhoogte	Circa 1,7 – 2,0 m +NAP
Bodem	Poldervaaggronden
Grondwatertrap	VI

Landschap

Het plangebied ligt in het Midden-Nederlandse rivierengebied in het stroomgebied van de Rijn en de Maas (Berendsen 2005). Dit gebied maakte al in het midden van de laatste IJstijd, het Weichselien (vanaf 50.000 tot 15.000 jaar geleden) deel uit van een brede riviervlakte. Binnen de riviervlakte lagen riviergeulen in een verwilderd, “vlechtend” patroon. Door de geulen werd grof zand en grind afgezet. De afzettingen van zand en grind die ontstonden worden geologisch gezien gerekend tot het Formatie van Kreftenheye (De Mulder e.a. 2003). De aanwezigheid van grof zand en grind wijst op hoge stroomsnelheden en sterke variaties in de (piek)afvoer (als gevolg van grote hoeveelheden (smelt)water. Op andere momenten lag de bedding van de riviervlakte langere perioden droog. Vanuit de drooggelegen vlakten kon het fijnere rivierzand door sterke winden worden verstoven waardoor het langs de randen van de riviervlakte tot een afzetting kwam. Op deze plekken konden op grote schaal rivierduinen ontstaan. Op grond van een boring uit Dinoloket bevinden de pleistocene rivierafzettingen zich in de omgeving van het plangebied op een diepte van circa 5,5 m -NAP (bron: www.dinoloket.nl; boring B44F0162).

Zo’n 15.000 jaar geleden begon het klimaat geleidelijk te verbeteren, waardoor het beeld uit de laatste IJstijd enigszins veranderde. In eerste instantie was er sprake van enkele relatief kortdurende warmere perioden, het Bølling- en Allerød-interstadiaal (respectievelijk circa 13.000 – 12.000, en 11.700 – 11.000 jaar geleden). Gedurende deze ervaringen nam de vegetatie toe en werd de afvoer van het rivierwater beter verdeeld. De riviergeulen begonnen te kronkelen (meanderen) en sneden zich in de riviervlakte in, waardoor langzamerhand een rivierdal ontstond. In het dal werd tijdens overstromingen zogenaamd *Hochflutlehm* afgezet, ook wel bekend als het Laagpakket van Wijchen (De Mulder e.a. 2003). Pas vanaf 10.000 jaar geleden, in het Holoceen, zette de verbeterde klimaatomstandigheden definitief door. Daardoor kon de toenemende vegetatie de verstuingen van rivierzand aan banden leggen. Ook zorgde alsmaar kleinere verschillen in afvoer ervoor dat de oevers van rivieren stabiliseerden. Door de stabiele oevers traden de rivieren alleen nog bij hoogwater buiten hun loop. De klei, die bij hoogwater buiten de rivieren werd afgezet, wordt net als het *Hochflutlehm* gerekend tot het Laagpakket van Wijchen.

De zich insnijddende meanderende rivieren gingen onder invloed van een voortdurend stijgende zeespiegel in het Holoceen over in accumulerende meanderende rivieren. De rivieren verlegden zich in deze periode meermaals, en zo ontstonden verschillende stroomgordels. Door de vele verplaatsingen van de rivier hebben in het grootste deel van het rivierengebied afzettingen plaatsgevonden. Deze afzettingen bestaan uit zand (beddingafzettingen), zandige klei (oeverafzettingen) en zware klei (komafzettingen), afgewisseld door veen. Oudere afzettingen werden hierbij onder jonger sediment begraven. Het moment waarop die begraving optrad, hangt af van de ligging van de zogenaamde terrassenkruising (Berendsen en Stouthamer, 2001). Dit is het punt waarop de netto insnijding overgaat in een netto accumulatie van sediment (Berendsen, 2005). De ligging van dit punt ligt niet vast maar is afhankelijk van het debiet, de sedimentlast van een rivier en de stijging c.q. daling van de

zeespiegel. Berendsen en Stouthamer (2001) vermoeden dat de terrassenkruising rond 6.000 voor Chr. in de omgeving van Wijk en Aalburg heeft gelegen. Daarna raakten de Laat-Pleistocene en Vroeg-Holocene afzettingen afgedekt met Holocene rivierafzettingen en kon veenvorming optreden op de plekken die verder verwijderd van een rivier lagen. Uiteindelijk raakte het volledige Laat-Pleistocene dal opgevuld met Holoceen sediment en konden rivieren buiten het oude rivierdal treden.

Na afloop van de terrassenkruising is het waaierende patroon van de Rijn- en Maasdelta ontstaan. Door de sterke meandering van de rivieren vonden vele avulsies plaats. Hierdoor kunnen in die tijd oude oeverwallen en stroomgordels zijn afgedekt met uitgebreide pakketten komafzettingen. Om de avulsies en overstromingen tegen te gaan en het land veilig te stellen voor de invloeden van het water, werd vanaf de 11^e eeuw een groot aantal dijken aangelegd. Het land slibde dan niet meer op vanaf de aanleg van de dijken, en kwam dus in het binnenland relatief steeds lager te liggen. Zo nam de druk op de dijken toe. Door een combinatie van slecht dijkonderhoud en een relatieve maaiveldddaling kon een reeks van overstromingen vanaf 1421, de Sint Elizabethsvloed genoemd, uitgroeien tot een ware catastrofe in grote delen van Brabant zoals de Groote Waard (Ellenkamp, 2010). Het plangebied ligt in het oostelijke gedeelte van de Groote Waard die minder werd getroffen door de overstromingen, daarmee was het dus grotendeels gespaard gebleven tijdens deze stormvloed.

Vanuit archeologisch oogpunt zijn met name de oevers van stroomruggen interessante locaties, aangezien deze van oudsher vestigingsplaatsen waren voor (pre-)historische samenlevingen vanwege de droge ondergrond en nabijgelegen vruchtbaar land. Ook na het inactief worden van de rivier bleven de oevers lange tijd een relatief hoger gelegen deel in het landschap (door differentiële klink). Daarmee waren ze lange tijd geschikt voor bewoning.

Geomorfologie en maaiveldhoogte

Het plangebied ligt op de geomorfologische kaart in een als bebouwd gekarteerd gebied. Om het plangebied heen is het terrein gekarteerd als onderdeel van een stroomruggenlandschap (Alterra, 2017, kaartcode 3B44, bijlage 5). Er zijn hier, volgens de geraadpleegde literatuur, inderdaad twee stroomruggen aanwezig:

- De Biesheuvel-Hamer stroomrug strekt zich circa 80 m ten zuiden van het plangebied uit (Cohen, 2012, bijlage 6). Ten westen hiervan bevindt zich de Afgedamde Maas en ten noorden de Bergsche Maas. De Biesheuvel-Hamer stroomrug was actief van 2.500 v. Chr. tot 1.450 v. Chr. Beddingafzettingen van deze stroomgordel bevinden zich volgens Cohen *et al.* (2012) op een diepte van 0,9 m +NAP tot 0,3 m -NAP. Het plangebied heeft vermoedelijk op de overgang van het oever- naar het komgebied van deze stroomgordel gelegen. In het plangebied kunnen van deze stroomgordel dus zowel oeverafzettingen (zandige klei) als komafzettingen (relatief slappe klei) worden aangetroffen.
- Op circa 770 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich daarnaast de stroomrug van de Alm+ Afgedamde Maas. De Alm was actief van ongeveer 400 v.Chr. tot 1900 n.Chr. (Cohen, 2012). Het plangebied bevond zich in het komgebied van deze stroomgordel.

Bovenop de beddingafzettingen en naast de stroomruggen zijn naar verwachting oeverafzettingen aanwezig, die hoofdzakelijk bestaan uit zandige klei. Oevers ontstaan direct aan een rivier en konden onder invloed van variaties in waterstanden in de geul opslibben tot relatief hoger gelegen wallen.

Op basis van maaiveldhoogtes ontleend aan het Actueel Hoogtebestand Nederland is vast te stellen dat het plangebied relatief vlak is (AHN, versie 3, bijlage 7). Het noordelijke gedeelte van het plangebied ligt op circa 1,7 m + NAP, het zuidelijke gedeelte van het plangebied ligt iets hoger, op circa 2,0 m + NAP. In de buurt van het plangebied is te zien dat Veldstraat-Bergstraat hoger ligt dan de omliggende gebieden, hetzelfde geldt voor de Maasdijk ten oosten van het plangebied.

Bodem

Op de bodemkaart valt het plangebied in een zone met poldervaaggronden (Alterra, 2015, kaartcode Rn67C; bijlage 8). Poldervaaggronden zijn over het algemeen kleigronden met een grijze, door oxidatie roodgekleurde ondergrond, die niet slap is. Daarbij worden ze gekenmerkt door een grijze humusarme bovengrond. Poldervaaggronden zijn wijd verbreid en komen over het algemeen veel in westelijk Nederland voor (De Bakker, 1989). In een poldervaaggrond kunnen begraven bodemniveaus aanwezig zijn – zogenaamde vegetatiehorizonten – die een indicatie vormen voor oudere bodemvorming. Een dergelijk niveau heeft zich in het rivierengebied kunnen vormen op het moment dat er sprake was van een verminderde afvoer en door een afgenomen opslibbing van sediment. Hierdoor trad begroeiing op en kon zich een humeus niveau vormen. Op het moment dat er sprake was van een toename in rivierafvoer raakte dit niveau begraven. Het kenmerkt zich door een licht tot matig humeuze kleilaag in de bodem.

Grondwatertrap

In het plangebied is sprake van een grondwatertrap (GWT) VI. Dit duidt over het algemeen op relatief droge gronden. Een grondwatertrap VII betekent dat de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) beneden de 80 cm -Mv wordt aangetroffen en de Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG) ligt tussen de 120 en 160 cm -Mv. De grondwatertrap is een maat voor de conservering van archeologische waarden. Boven de GLG vinden, namelijk, schommelingen in grondwaterstanden plaats, waardoor onverbrande organische resten (zoals hout, leer en bot) door oxidatie kunnen zijn aangetast. Anorganische vondsten zoals (vuur)steen en aardewerk kunnen ondanks de schommelingen wel bewaard zijn gebleven. Om laatstgenoemde redenen worden binnen 120 cm -Mv weinig tot geen onverbrande organische waarden verwacht worden. Deze zullen door schommelingen in de grondwaterstand zijn vergaan ten gevolge van oxidatie. Beneden de 120 cm -Mv kunnen wel onverbrande organische waarden worden aangetroffen. In de gehele bodemopbouw kunnen verbrande organische waarden en zowel verbrande als onverbrande anorganische waarden worden aangetroffen, onder andere vuursteen, aardewerk, natuursteen en metaal. Dinoloket laat geen recente grondwaterpeil metingen zien in de omgeving van het plangebied (www.dinoloket.nl).

7. Archeologische verwachtingen en bekende waarden

Wettelijk beschermde monumenten	Nee
AMK-terreinen	Nee
Archeologische vondstmeldingen	Nee

Archeologische verwachtingen

Op basis van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Altena ligt het onderhavig plangebied in een zone met een middelhoge archeologische verwachting (bijlagen 3 en 4). Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied nabij de Biesheuvel-Hamer stroomrug. Op de stroomrug zou vanaf het Laat-Neolithicum tot aan de Bronstijd bewoning hebben plaatsgevonden. Ten zuiden van het plangebied ligt, bovendien, de historische kern van de plaats Wijk. Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is ook niet opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK; bijlage 9). Ook zijn in het plangebied geen vondstmeldingen bekend in Archis3.

Bekende waarden

Binnen Archis3 zijn enkele onderzoeken bekend rondom het plangebied (in een straal van 500 m). Geen van deze onderzoeken heeft geleid tot een vondstmelding in Archis3.

- Circa 230 m ten zuiden van het plangebied is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd aan de Kerkverreweide (onderzoekmelding 2163926100). Op grond van het bureauonderzoek is een hoge verwachting vastgesteld voor de periode Neolithicum op stroomgordelafzettingen van de Wijk en Aalburg stroomgordel. Er gold verder een hoge verwachting op archeologische resten uit de periode Midden-Bronstijd tot Nieuwe tijd op geulafzettingen van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel. Bij het veldonderzoek is de Wijk en Aalburg stroomgordel vanwege de diepteligging slechts in enkele boringen aangeboord. In de top van deze afzettingen zijn geen sporen van een mogelijke bewoningslaag en/of archeologische indicatoren gevonden. Verder zijn twee (crevasse-)geulen van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel aangeboord. Fosfaatvlekken in een relatief hoger gelegen noordoostelijk deel kunnen duiden op een mogelijke bewoningsplaats uit de periode Bronstijd-Nieuwe tijd. Voor dit deel van het gebied is een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van proefsleuven (De Boer, 2009).
- In 2017 heeft op circa 120 m ten zuiden van het plangebied een bureau- en booronderzoek plaatsgevonden. Dit onderzoek vond plaats naar aanleiding van de voorgenomen bouw van een schuur (onderzoekmelding 4565188100, toponiem: Veldstraat 2). Het onderzoeksgebied lag op de Biesheuvel-Hamer stroomgordel en in de historische kern van Wijk. Vanwege de ouderdom van de stroomgordel werden hier resten verwacht uit de periode Midden-Bronstijd – Romeinse Tijd. De boringen wezen, echter, uit dat de bodem hier tot een diepte van 75-130 cm -Mv geroerd was. Hierdoor zijn tot op een diepte van 210-215 cm -Mv vermoedelijk de oeverafzettingen van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel aangetroffen. Aangezien de voorgenomen bodemingrepen niet dieper reikten dan 75 cm -Mv werd geadviseerd geen aanvullende maatregelen te treffen (van Puijenbroek e.a., 2017).
- 150 m ten zuidoosten van het plangebied is een archeologisch booronderzoek gedaan (onderzoekmelding 2163901100). De rapportage hiervan is niet beschikbaar in Archis3 en DansEasy.
- In Wijk en Aalburg is in 2015 op een aantal locaties inventariserend booronderzoek uitgevoerd om de archeologische beleidskaart te toetsen (onderzoekmelding 3300922100, toponiem: Wijk en Aalburg). Eén van deze locaties ligt op circa 280 m ten zuidwesten van het

plangebied (deelgebied 14) en een ander op 120 ten zuidoosten van het plangebied (deelgebied 2). In deelgebied 2 bleek sprake van oever- op komafzettingen van de Wijk en Aalburg stroomgordel. In alle boringen kwamen houtskoolspikkels voor en in een enkele boring een fragmentje verbrand bot. Deze resten bevonden zich in een menglaag tussen de bouwvoor en de natuurlijke afzettingen. Er is zodoende geen sprake van een (intact) archeologisch relevant niveau. In deelgebied 14 was tevens sprake van oever- op komafzettingen. Eronder zijn binnen 2,9 m -Mv geen beddingafzettingen aangetroffen. Boven de natuurlijke afzettingen werd een oude woongrond aangeboord, met houtskool en bouwpuin. Hierin bevond zich tevens (laat-)middeleeuws aardewerk. Op basis van deze bodemopbouw geldt in deelgebied 14 een hoge verwachting op het aantreffen van zowel vondst- als sporenniveaus. Voor deelgebied 14 is een vervolgonderzoek aanbevolen, voor deelgebied 2 is dit niet het geval (Ellenkamp, 2015).

- Op circa 200 m ten noorden van het plangebied is in 2003 een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 2139301100, toponiem: Kerkverreweide en omgeving Perzikstraat). Tijdens dit onderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, wel is de verwachting op archeologische waarden als middelhoog aangemerkt (Van Suijlekom en Medard, 2003). Tijdens het vervolgonderzoek is mogelijk de uithof van Abt Everhard (1134-1168) aangetroffen. Minimaal is hier een erf aanwezig, voorzien van een gracht, waar gedurende een aantal generaties een hoofdgebouw en roedeberg heeft gestaan (onderzoeksmelding 2682618100; rapportage in voorbereiding).
- Circa 150 m ten zuiden van het plangebied is een archeologisch booronderzoek gedaan aan de Berenhoeksestraat (onderzoeksmelding 2175200100). Bij het bureauonderzoek is een hoge verwachting vastgesteld voor resten uit de IJzertijd-Romeinse tijd op afzettingen van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel. Verder geldt, op basis van het natte landschap, een lage verwachting voor de Vroege-Middeleeuwen. Er is sprake van een hoge verwachting voor de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd, op grond van historische kaarten. Bij het veldonderzoek zijn aardewerkfragmenten, baksteen, kleipijp en kolengruis aangetroffen, die duiden op een gebruik van het plangebied in de Nieuwe tijd. Deze bevonden zich onder een bouwvoor op een diepte van 75-80 cm -Mv. Gezien de lage ligging van de Biesheuvel-Hamer stroomgordelafzettingen worden hierop geen resten verwacht. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd (Bergman en Schorn, 2007).
- 250 m ten zuidwesten van het plangebied is een bureau- en booronderzoek gedaan (onderzoeksmelding 4587763100). Bij het bureauonderzoek is een hoge archeologische verwachting vastgesteld voor de periode Neolithicum tot en met de Middeleeuwen door de ligging op stroomgordelafzettingen van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel. Verder gold een hoge verwachting voor de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd door de ligging in de historische kern van Wijk en Aalburg. Uit boringen is gebleken dat sprake is van oever- op beddingafzettingen van de Wijk en Aalburg stroomgordel. Verder bevond zich in het zuiden van het plangebied een opgevulde restgeul. In de rivierafzettingen zijn geen archeologisch relevante (bewoonbare) niveaus waargenomen. Aan de hand hiervan is de archeologische verwachting naar laag bijgesteld. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd (Satijn *et al.*, 2018).
- In 2012 heeft op circa 330 m ten zuiden van het plangebied een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 2387049100, toponiem: Polderzicht). Tijdens dit onderzoek zijn de oeverafzettingen die in het gebied verwacht werden aangetroffen. Anderzijds zijn er slechts enkele archeologische sporen waargenomen. In het gebied zijn wel laatmiddeleeuws aardewerk en aardewerk uit de Nieuwe Tijd gevonden (Van de Glind, 2012).
- Op circa 360 m ten zuiden van het plangebied heeft in 2008 een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 2199307100, toponiem: Berenhoeksestraat 10). Tijdens het onderzoek zijn de oeverafzettingen van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel en de

stroomgordel van Wijk en Aalburg aangetroffen. Bij dit onderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen en is geadviseerd geen vervolgonderzoek uit te voeren (Huisman en Verbeek, 2008).

- Naast de bovengenoemde archeologische onderzoeken zijn er ten zuiden van het plangebied, aan de Veldstraat, net buiten de straal van het onderzoeksgebied (500 m), drie AMK-terreinen aanwezig. Deze AMK-terreinen zijn als zodanig aangewezen wegens de aanwezigheid van de voormalige kastelen Kronenburg (AMK-terrein 3779), Eikenstein (AMK-terrein 15729) en Wijkenstein (AMK-terrein 15730). Kasteel Kronenburg zou een Laatmiddeleeuwse versterkte woning betreffen, gebouwd omsteek 1390. Mogelijk zijn tijdens de ruilverkaveling keldergewelven en grachten aangetroffen. Van kasteel Eikenstein is niet bekend wanneer het is gebouwd. Wel is bekend dat tijdens overstromingen in 1740 een groot deel van bijbehorende gebouwen ernstig beschadigd is geraakt en een schuur is weggespoeld. Tijdens een veldbezoek in 2004 bleek sprake te zijn van veel vondstmateriaal ter plaatse van het terrein. Kasteel Wijkenstein is gebouwd in de late 15^e, vroege 16^e eeuw en is gesloopt omstreeks 1850. Rondom het kasteel zou een gracht gelegen hebben. Ondanks de intekening op de kastelenkaart zijn tijdens een veldkartering van dit kasteel geen indicatoren aangetroffen.
- Recentelijk, in juni 2020, is nog een archeologisch booronderzoek uitgevoerd op een afstand van circa 120 m ten zuiden van het plangebied. De resultaten van dit onderzoek zijn in Archis3 ten tijde van onderhavig onderzoek nog niet bekend (onderzoekmelding 4865074100).

De resultaten van bovenstaand genoemde onderzoeken maken duidelijk dat er in het onderzoeksgebied archeologische vindplaatsen uit de periode vanaf de Middeleeuwen kunnen voorkomen. Ondanks dat binnen het plangebied de stroomrug van Biesheuvel-Hamer niet is gekarteerd kunnen hier ook oever- en crevasseafzettingen van deze stroomrug aangetroffen worden. Hier zouden theoretisch archeologische resten kunnen worden aangetroffen uit de periode Laat-Neolithicum tot de Bronstijd. Uit de onderzoeken uit de omgeving zijn echter nog geen vindplaatsen uit deze periode bekend.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Historisch gebruik	Bouwland
Huidig gebruik	Woning, schuur, tuin
Bekende verstoringen	Landbouw

Historische achtergronden

Het plangebied ligt in een stroomruggenlandschap in het noordwesten van Wijk en Aalburg. Voordat rivieren bedijkt werden in de Late Middeleeuwen, vond bewoning in het rivierengebied plaats op de relatief hooggelegen stroomgordels, zoals op de Biesheuvel-Hamer-stroomgordel. Volgens Ellenkamp (2010) heeft op deze stroomgordel voornamelijk bewoning plaatsgevonden vanaf de Bronstijd tot en met de Romeinse Tijd. Aan het einde van de Romeinse Tijd raakte het stroomruggengebied grotendeels ontvolkt. Behalve de politieke instabiliteit in de nadagen van het Romeinse Rijk spelen mogelijk ook natuurlijke oorzaken een rol, zoals hernieuwde fluviale activiteit.

Aan het eind van de Vroege Middeleeuwen nam de bevolking weer toe en werd het land opnieuw ontgonnen. Om het land te beschermen tegen overstromingen, werden de rivieren bedijkt. Hierdoor ontstond in de 12^e eeuw de Grote Waard. Bij stormvloed aan het begin van de 15^e eeuw (zoals de Sint Elizabethsvloed van 1421) zijn grote delen van de Grote Waard overstroomd. In het westelijke deel ontstond een getijdegebied (waarvan de Biesbosch een restant is). Dit lot bleef het oostelijke deel van de Grote Waard, waarin het plangebied ligt, bespaard, al zijn ook hier grote verwoestingen aangericht. In de loop van de 15^e eeuw werd het oostelijke deel van de Waard opnieuw bedijkt om zo het overstromingsgevaar tegen te gaan.

Op historisch kaartmateriaal is de ontwikkeling van het plangebied te volgen (figuur 3-10).

- Op de oudst geraadpleegde kaart van het gebied, de Kadastrale Minuut uit 1811-1832, is te zien dat het plangebied in de vroege 19^e eeuw onbebouwd is (figuur 3). Het plangebied omslaat dan verschillende percelen die volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels (OAT) allemaal in gebruik zijn als bouwland. Ten zuiden van het plangebied, aan de Heereindsestraat (huidige Veldstraat) – circa 130 m ten zuiden van het plangebied – zijn wel enkele huizen te zien. Direct ten oosten van het plangebied loopt de Perzikstraat.
- Op de kaart van rond 1880 is te zien dat het plangebied nog onbebouwd is.
- Het plangebied blijft onbebouwd tot in 1972 de woning in het zuiden van het plangebied wordt gebouwd. Vanaf 1990 zijn op historische kaarten in het plangebied alle huidige gebouwen (een schuur en woning) weergegeven. Voor de bouw van de woning blijft het plangebied in gebruik als akker. Ook in de omgeving van het plangebied treden weinig veranderingen op tot het einde van de 20^e eeuw. Op de kaart van 2015 is de huidige situatie te zien.

Militair Erfgoed

Volgens de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME; www.ikme.nl) worden binnen het plangebied geen vondsten en/of sporen verwacht die te maken hebben met de Tweede Wereldoorlog. De VEO Bommenkaart geeft wel een indicatie dat vooronderzoek en/of opsporing van explosieven heeft plaatsgevonden in het plangebied, de rapportage is echter niet openbaar raadpleegbaar (www.explosievenopsporing.nl, rapportnummer 11S115). Op de kaart van verdedigingswerken is aangegeven dat het plangebied onderdeel was van de linie 'Oude Hollandse Waterlinie' uit 1629-1787 (www.landschapinnederland.nl/militaire-landschapskaart). Dat betekent dat het gebied onder water kon worden gezet bij aanvallen door grootmachten. Verder werden verschillende

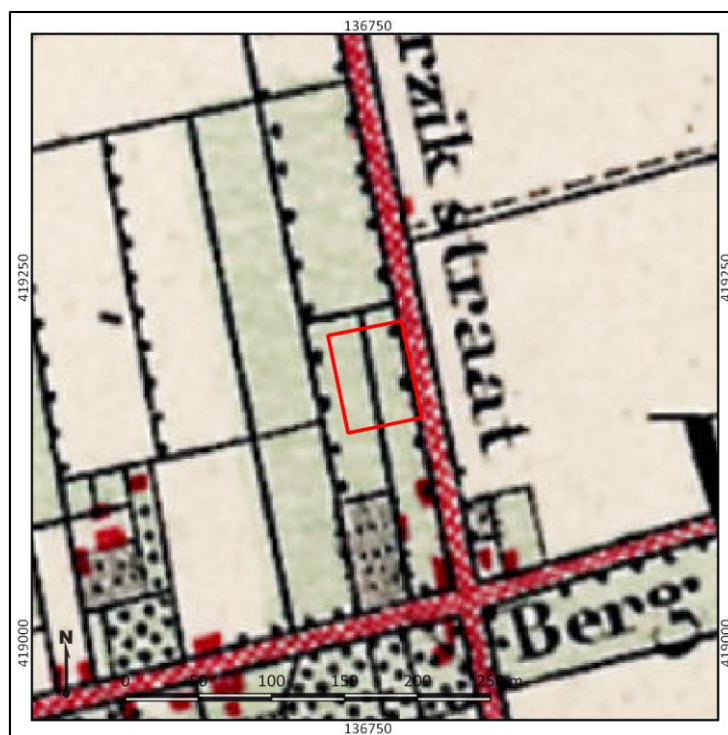
verdedigingswerken verbeterd en nieuw aangelegd om de waterlinie te versterken (www.oudehollandsewaterlinie.nl). Het veelvuldig onder water zetten van een gebied was niet gunstig voor de bewoning in het gebied. In het plangebied worden geen elementen/structuren van deze linie verwacht.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Het plangebied is momenteel in gebruik als woning, schuur en tuin. Van met name het gebied dat nu bebouwd is, wordt verwacht dat de ondergrond als het gevolg van graafwerkzaamheden in het verleden verstoord is geraakt. Van de huidige bebouwing zijn geen bouwtekeningen beschikbaar en deze zijn dus niet geraadpleegd. Voor geen van de aanwezige gebouwen zijn gegevens bekend waaruit valt af te leiden of en in hoeverre de bodem in het plangebied door vroegere werkzaamheden in het terrein is verstoord (in Bodemloket, www.bodemloket.nl; in de omgevingsrapportage van provincie Noord-Brabant, noord-brabant.omgevingsrapportage.nl). Naar aanleiding van de historische kaarten is de verwachting dat de bodem in het plangebied alleen oppervlakkig verstoord zal zijn door landbouwwerkzaamheden. Het terrein staat niet geregistreerd op de Ontgrondingenkaart van de provincie Noord-Brabant (2005).

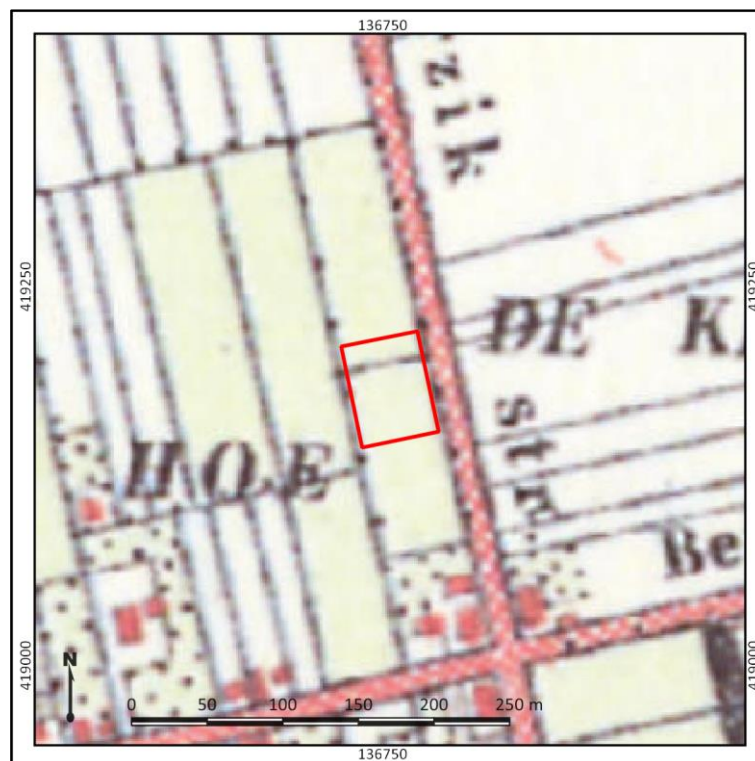
Figuur 3. Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale minuutplan uit 1811-1832. Bron: RCE

Figuur 4. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1880. Bron: topotijdreis.nl.

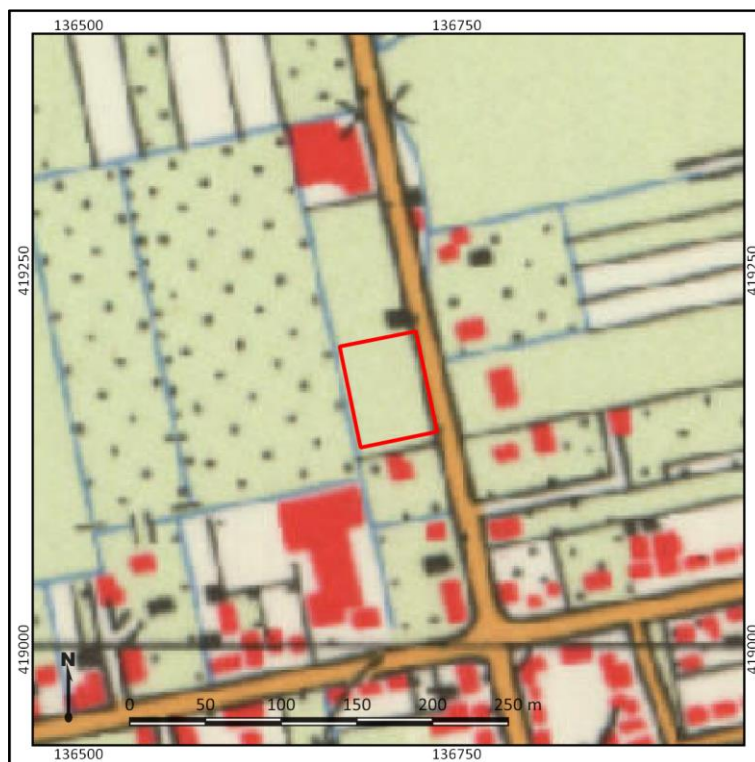
Figuur 5. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1900. Bron: topotijdreis.nl.

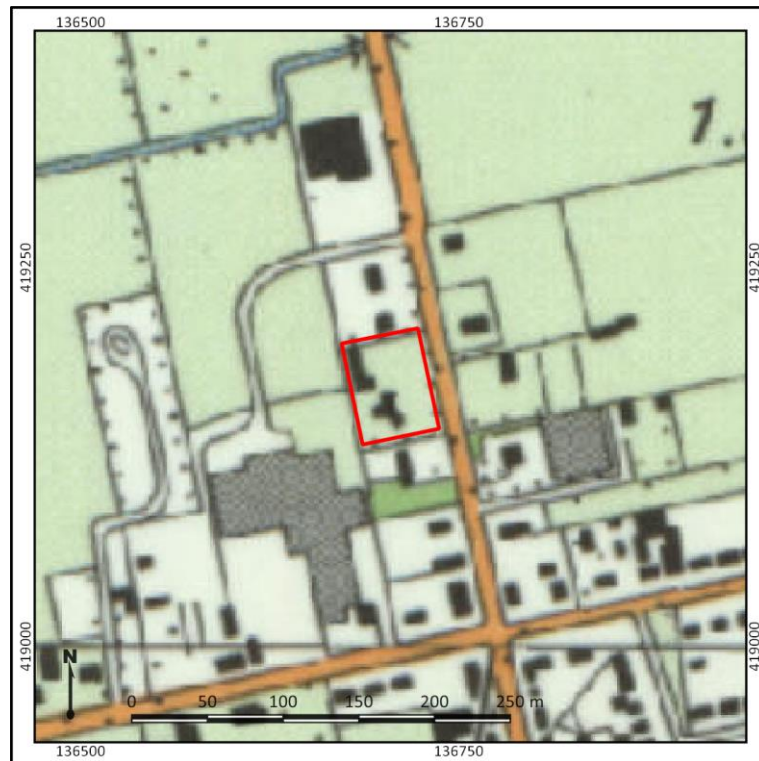
Figuur 6. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1925. Bron: topotijdreis.nl

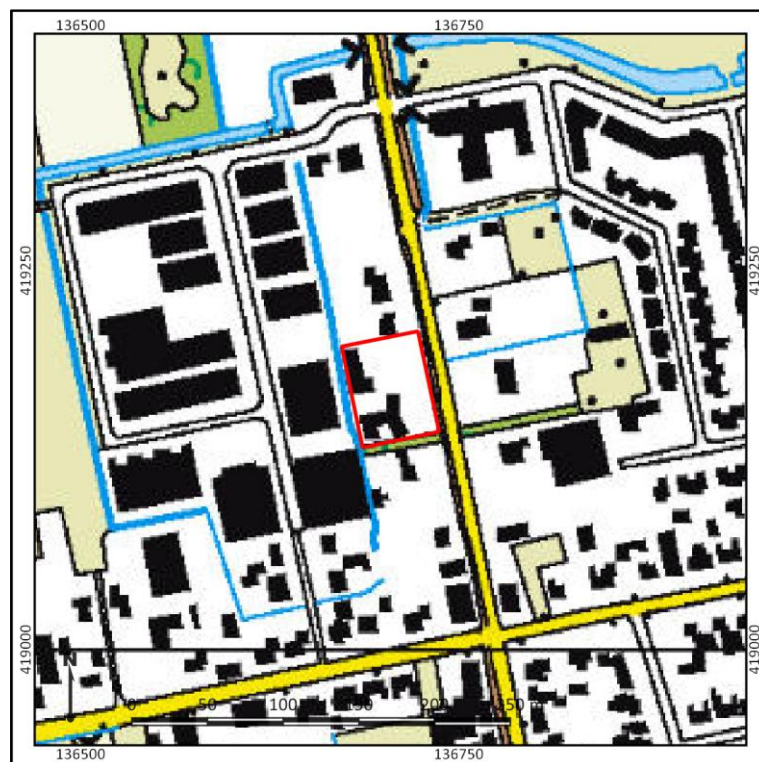
Figuur 7. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1950. Bron: topotijdreis.nl.

Figuur 8. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1975. Bron: topotijdreis.nl.

Figuur 9. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1990. Bron: topotijdreis.nl.

Figuur 10. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 2015. Bron: topotijdreis.nl.

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Middelhoog
Periode	Neolithicum - Nieuwe Tijd
Complextypen	Sporen van bewoning, vondstconcentraties, nederzettingsterreinen
Stratigrafische positie	Top van de Biesheuvel-Hamer stroomgordel

Archeologische verwachting en periode

Op grond van de ouderdom van de te verwachte afzettingen in het gebied kunnen theoretisch vindplaatsen uit de periode Neolithicum – Nieuwe Tijd aanwezig zijn. De verwachting dat bij graafwerkzaamheden archeologische resten uit oudere perioden worden aangetroffen is laag. Op grond van een geologische boring bevindt de top van de pleistocene afzettingen zich namelijk op een diepte van circa 5,5 m -NAP (ongeveer 7 m -Mv).

Op de stroomgordel van Biesheuvel-Hamer kunnen bewoningssporen uit het Neolithicum voorkomen, aangezien hier vruchtbare gronden lagen die geschikt waren voor akkerlandbouw (Ellenkamp, 2010). Toch kunnen volgens Ellenkamp (2010) voor deze stroomgordel voornamelijk resten worden verwacht uit de periode Midden-Bronstijd – Romeinse Tijd. Er zijn in de nabije omgeving ook vondsten uit de Middeleeuwen aangetroffen. Op basis van deze feiten geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Neolithicum – Middeleeuwen.

Het plangebied ligt net ten noorden van de historische kern van Wijk. Uit het historisch kaartmateriaal valt af te leiden dat het plangebied vanaf de vroege 19^e eeuw onbebouwd is geweest. Het valt echter niet uit te sluiten dat in het plangebied wel oudere bewoningssporen aanwezig zijn. Voor de periode Middeleeuwen – Nieuwe Tijd is vooral een verwachting op het aantreffen van sporen van landgebruik.

Stratigrafische positie

Archeologische resten uit de periode Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd worden verwacht in de top van de afzettingen van de Biesheuvel-hamer stroomgordel. Resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden ook in de top van de afzettingen van de Biesheuvel-Hamer-stroomgordel verwacht, of in een afdekkende laag komklei.

Complextypen en omvang

In het plangebied kunnen nederzettingsterreinen worden verwacht, maar ook sporen van landgebruik of grafvelden kunnen aanwezig zijn. Wat betreft het Neolithicum kunnen zogenaamde extractiekampen, seizoensgebonden plekken waar jagers/verzamelaars gedurende een korte tijd verbleven, aanwezig zijn. Dergelijke plekken kenmerken zich door een strooiing van bewerkte stukken vuursteen en (eventueel) haardkuilen. Uit de latere perioden (tot en met de Late Middeleeuwen) bestaat de kans op het voorkomen van erven, bestaande uit een boerderij, bijgebouwen en waterputten. Deze terreinen kunnen zich kenmerken door een aaneengesloten archeologische laag, die op grond van kleur verschilt van de oorspronkelijk aanwezige lagen of een dichte vondststrooiing. De vorming hiervan hangt met name af van de langdurigheid van eventuele bewoning op die plek. Kortstondige bewoning, sporen van landgebruik en grafvelden zullen zich namelijk juist kenmerken door grondsporen en verkleuringen in de bodem en in veel mindere mate door de aanwezigheid van vondstmateriaal. Voor wat betreft de Nieuwe Tijd is sprake van een verwachting op sporen van landgebruik, eerder dan op sporen van historische bebouwing.

Aanwezigheid

Bovenstaande archeologische verwachting is mede afhankelijk van de bodemopbouw en mate van intactheid van het bodemprofiel. Aangezien het plangebied bebouwd is, is de verwachting dat de bodem gedeeltelijk (onder de huidige bebouwing) verstoord is geraakt door bouwwerkzaamheden tot circa 70 cm -Mv, maar aangezien er geen bouwtekeningen beschikbaar zijn is dit niet met zekerheid vast te stellen.

10. Resultaten veldonderzoek

Onderzoekstrategie	Verkenkend booronderzoek
Aantal boringen	5
Type boor	Edelmanboor en gutsboor
Boordiameter	7 en 3 cm
Maximale boordiepte	400 cm -Mv

Onderzoeksmethodiek

Het doel van het booronderzoek is het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting in het plangebied, zoals deze is opgesteld in Hoofdstuk 9. Hiertoe is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd (conform het opgestelde Plan van Aanpak; Van der Sande, 2019). De boringen zijn daarbij gebruikt om zowel de mate van intactheid van de bodem te bepalen als om de bodemopbouw vast te stellen. In totaal zijn in het plangebied 5 boringen gezet (boring 1 tot en met 5; zie bijlage 10), die gelijkmatig verdeeld zijn over het plangebied alwaar de bovengrond en verharding dit toelieten.

De boringen hebben een diepte tot maximaal 400 cm -Mv en zijn handmatig gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn gefotografeerd en beschreven volgens de NEN5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008). Alle grondmonsters zijn na beschrijving door middel van verbrokking onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals bot, aardewerk, baksteen, bewerkt vuursteen en houtskool). De foto's en beschrijvingen zijn terug te vinden in bijlagen 10 en 11. De boorpunten zijn ingemeten met behulp van een meetlint aan de hand van de bestaande topografie, de hoogteligging ten opzichte van NAP van de boorpunten is afgeleid van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN versie 3, www.ahn.nl).

Veldwaarnemingen

Het plangebied is ten tijde van het onderzoek in gebruik als woning en tuin. Ook staat in het plangebied een vervallen schuur. De woning staat leeg. Ten oosten van de schuur is oppervlakteverharding aanwezig in de vorm van stelconplaten, de rest van het terrein is onverhard en hoofdzakelijk begroeid met gras. Er is enig reliëf aanwezig binnen het plangebied. Hierbij valt op dat dat de woning en het pad er naartoe relatief gezien het hoogst liggen. Zeer waarschijnlijk betreft het kunstmatig reliëf dat ten behoeve van de tuin en woning is aangelegd. Natuurlijke reliëf-verschillen zijn aan het maaiveld binnen het plangebied niet waar te nemen. Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek zijn weergegeven in figuur 11.

Figuur 11: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek.

Lithologie en bodemopbouw

In de boringen tekenen zich de volgende grondlagen af:

De onderste laag die is aangetroffen, op een diepte van ca. 300-325 cm -Mv, bestaat uit sterk siltige tot zwak zandige klei (-0,9 tot -1,3 m NAP). De klei die hier voorkomt is aan de basis bruingrijs van kleur, en in de top blauwgrijs. De klei is matig slap, kalkhoudend, en kenmerkt zich door het voorkomen van witte puntjes. Verder oogt de klei relatief homogeen. De top van het kleipakket is in boringen 2 en 3 humeus, bruin en sterk siltig. Dit wijst erop dat er een vegetatieniveau aanwezig was. Het vegetatieniveau doet echter "venig" aan doet relatief natte omstandigheden vermoeden. De top van dit niveau is geërodeerd. In de overige boringen is dit niveau niet waargenomen, hetgeen vermoedelijk in zijn geheel het gevolg is geweest van erosie.

De klei is op grond van haar karakteristieken geclassificeerd als Vroeg-Holocene rivierklei. Van welke stroomrug de klei afkomstig is, is onduidelijk. Op grond van uiterlijk is de klei ook te interpreteren als het Laagpakket van Wijchen.

Bovenop de laag klei ligt een pakket sterk zandige klei of sterk siltig zand. Dit pakket neemt richting het maaiveld toe in zandigheid. In het zandig sediment zijn verslagen houtresten aanwezig, maar ook wat gebroken schelpmateriaal. De top van het pakket bevindt zich op een diepte van 120-180 cm -Mv, en bestaat uit zwak zandige klei (0,1 tot 0,7 m NAP). Net als in de kleilaag bevindt zich in deze laag verslagen plantenmateriaal. De top is eveneens matig stevig. Deze kenmerkt zich door het voorkomen van roestvlekken. Op grond van de zandige basis, de erosieve onderzijde van het pakket en kalkhoudende zandige klei is het pakket geïnterpreteerd als een crevasse-afzetting. Gezien de diepteligging en de constatering in het bureauonderzoek behoort de afzetting vermoedelijk tot Biesheuvel-Hamer stroomrug.

Op de zandige klei ligt een sterk siltige, zwak humeuze kalkhoudende klei. De kleilaag is circa 20-30 cm dik en is onder afgenomen stroomomstandigheden tot stand gekomen. De zwakke humositeit van de laag is het gevolg van bodemvorming; het betreft hier een vegetatieniveau. Het niveau is ontkalkt en bevat gley-verschijnselen. Niet in iedere boring is dit niveau zeer uitgesproken. Qua kleur varieert de laag van donkergrijs tot zwartgrijs. Ook zijn zwarte vlekken aanwezig. De top van het vegetatieniveau bevindt zich op een diepte van 110-175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP). Het vegetatieniveau is afgedekt met een pakket matig siltige klei, dat grijs, matig stevig en kalkarm is. Op grond van deze sedimentaire kenmerken is het geïnterpreteerd als komafzetting, die gevormd zijn onder invloed van overstromingen vanuit rivieren in de omgeving van het plangebied. De top van dit kleipakket bevindt zich vanaf een diepte van 40-100 cm -Mv (circa 1,0 tot 1,5 m NAP).

De top van het bodemprofiel bestaat uit een verstoringspakket, waarbinnen in sommige boringen twee lagen te onderscheiden zijn. Het verstoringspakket kenmerkt zich door een sterk siltige tot sterk zandige humeuze klei. Het merendeel van het pakket (circa 90-100 cm ervan) bestaat uit een brokkelig, wortelhoudend kleipakket, dat doorgaans sterk zandig en stug is. Vermoedelijk is deze laag een opgebracht pakket grond, dat voor de aanleg van de huidige bebouwing en tuin is aangebracht.

In boringen 1 en 2 is onder dit pakket sprake van een geroerde, humeuze sterk siltige kleilaag. Deze laag is stug en kenmerkt zich door het voorkomen van enkele baksteenfragmenten. De laag is geïnterpreteerd als de oorspronkelijke bouwvoor, alvorens het terrein ten behoeve van de aanleg van de huidige bebouwing is opgehoogd.

Archeologische indicatoren

Tijdens het veldonderzoek zijn archeologische indicatoren gevonden in het vegetatieniveau, dat zich op een diepte van 110 tot 175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP) bevindt. In boring 1 zijn in dit niveau fragmenten houtskool waargenomen, en; in boring 3 werd een fragment gebroken kwarts met een omvang van circa 1-2 cm (op 175-180 cm) aangetroffen. Beide elementen zijn aanwijzingen die mogelijk laten zien dat er een archeologische vindplaats aanwezig is in het vegetatiedek: houtskool kan zowel een natuurlijke als een antropogene herkomst hebben, maar zeker in combinatie met het fragment gebroken kwarts (dat van nature in deze laag niet voor kan komen) is een antropogene oorsprong niet uit te sluiten. Het kwarts kan in vroegere perioden – met name de prehistorie - in gebroken vorm zijn gebruikt voor de magering van aardewerk. Het vormt zodoende een vondstcomponent binnen prehistorische sites. Gezien het uiterlijk en de omvang van het fragment kwarts is het niet uitgesloten dat dit kan wijzen op een vindplaats in het plangebied.

Archeologische interpretatie

Op basis van het veldonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting op de aanwezigheid van (een) vindplaats(en) uit de periode Neolithicum-Romeinse tijd. Deze verwachting is gebaseerd op het aantreffen van een vegetatieniveau op een diepte van 110 tot 175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP). Dit vegetatieniveau heeft zich gevormd in de top van een crevasseafzetting, die onderdeel uitmaakte van de Biesheuvel-Hamer stroomrug. Volgens Cohen e.a. (2012) viel de hoofdloop van deze stroomrug even ten zuiden van het plangebied. Wanneer de crevasse exact ontstaan is, is onduidelijk. Het bestaan hiervan valt in ieder geval samen met de periode waarin de Biesheuvel-Hamer stroomrug actief was. Dit was gedurende de periode van het Neolithicum tot aan de IJzertijd. Ook na de inactiviteit van de rivier heeft de crevasse vermoedelijk wat hoger in het lokale rivierlandschap gelegen. Hierdoor lag gebied droger dan omliggende lage gronden. Dit bleef zo tot aan de Romeinse tijd. De aanwezigheid van een bodemniveau vormt in combinatie met *gley*-verschijnselen een aanwijzing voor deze drogere omstandigheden. De vondst van houtskool en een fragment gebroken kwarts in het vegetatieniveau versterken het vermoeden op archeologische resten in het plangebied.

Voor perioden anders dan die van het Neolithicum tot aan de Romeinse tijd geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting. Er zijn binnen de overig aangetroffen pakketten geen bewoonbare niveaus aan te wijzen op grond waarvan de aanwezigheid van archeologische resten vermoed kan worden.

11. Beantwoording onderzoeksvragen

- **Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?**
Het plangebied heeft oorspronkelijk op een crevasse gelegen die waarschijnlijk samenhangt met de periode van activiteit van de Biesheuvel-Hamer stroomrug. Hierdoor heeft het gebied wat hoger, en daardoor ook droger, in het landschap gelegen.
- **Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante niveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?**
Binnen de bodemopbouw in het plangebied is de top van de crevasseafzetting als archeologisch relevant bodemniveau aan te merken. De top hiervan bevindt zich op van 120 tot 180 cm -Mv (0,1 tot 0,7 m NAP). Boven de crevasseafzetting is een vegetatieniveau aanwezig. De top van het vegetatieniveau bevindt zich op een diepte van 110-175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP). In dit niveau zijn twee archeologische indicatoren aangetroffen, te weten: een houtskoofragment en een fragment gebroken kwarts. Het vegetatieniveau is afgedekt door komafzettingen, de top hiervan bevindt zich vanaf een diepte van 40-100 cm -Mv (circa 1,0 tot 1,5 m NAP).
- **In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?**
De top van het bodemprofiel bestaat uit een verstoringspakket, vermoedelijk een pakket opgebrachte grond. Het verstoringspakket is ongeveer 90-100 cm dik en bestaat uit een brokkelig, wortelhoudend kleipakket, dat doorgaans sterk zandig en stug is. De top van het vegetatie niveau is nog intact.
- **Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?**
Op basis van het onderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting op de aanwezigheid van een vindplaats uit de periode Neolithicum-Romeinse tijd. Dit is gebaseerd op het vegetatieniveau in de top van de crevasseafzetting, waarin archeologische indicatoren zijn aangetroffen. Bovendien vormen de verhoogde humositeit en *gley*-verschijnselen aanwijzingen voor drogere omstandigheden die gunstig waren voor bewoning.

12. Conclusie en advies

Conclusie

Op basis van het veldonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting op de aanwezigheid van een vindplaats uit de periode Neolithicum-Romeinse tijd. Deze verwachting is gebaseerd op het aantreffen van een vegetatieniveau (een oud maaiveld) op een diepte van 110 tot 175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP). Dit vegetatieniveau heeft zich gevormd in de top van een crevasseafzetting, die deel uitmaakte van de Biesheuvel-Hamer stroomrug. Volgens Cohen e.a. (2012) bevond deze stroomrug zich hoofdzakelijk ten zuiden van het plangebied. Wanneer de crevasse zelf exact ontstaan is, is onduidelijk. Deze was, echter, in ieder geval aanwezig in de periode waarin de Biesheuvel-Hamer stroomrug actief was. Dit was gedurende het Neolithicum-IJzertijd. Nadat de rivier inactief werd lag de crevasse vermoedelijk wat hoger in het lokale rivierlandschap. Hierdoor bleef de ondergrond er tot in de Romeinse tijd droger. De aanwezigheid van een bodemniveau in het crevassegebied vormt in combinatie met gley-verschijnselen een aanwijzing voor de drogere omstandigheden. De vondst van houtskool en een fragment gebroken kwarts in het vegetatieniveau versterken de verwachting dat archeologische resten in het plangebied aanwezig zijn.

Voor de perioden van vóór het Neolithicum en die van ná de Romeinse tijd, geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting. Er zijn binnen de overig aangetroffen bodemlagen geen bewoonbare niveaus aan te wijzen op grond waarvan de aanwezigheid van archeologische resten vermoed kunnen worden.

Advies

In het plangebied bestaat het voornemen om de bestaande bebouwing te slopen en een nieuwe woning te realiseren. Hierbij zullen graafwerkzaamheden plaatsvinden om de bestaande funderingen te verwijderen en de gebouwen te slopen. Bovendien zullen in het bouwvlak van de nieuwe woning graafwerkzaamheden plaatsvinden voor de aanleg van de kelder met zwembad van de nieuwe woning. Op grond van de diepte van de natuurlijke afzettingen adviseren wij een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren indien bodemwerkzaamheden plaatsvinden vanaf een diepte van 110-175 cm -Mv (0,2 tot 0,8 m NAP).

Het archeologisch onderzoek kan het beste worden uitgevoerd in de vorm van een karterende en waarderende onderzoeksfase. Deze fasen dienen dan plaats te vinden in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). De kaders en regelgeving waarbinnen dit onderzoek moet wordt uitgevoerd, alsook de omgang met eventuele archeologische vondsten, dienen vooraf te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

Het bovenstaande is een advies. Op basis van de resultaten van het onderzoek neemt het bevoegd gezag (de gemeente Altena) een besluit over de eventuele omgang met archeologische waarden binnen het plangebied. Dit besluit kan en mag afwijken van hetgeen is geadviseerd door Transect.

13. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015.
- Geologische Overzichtskaart van Nederland (2010), TNO.
- Bodemkaart voor Nederland, Alterra (2015).
- Geomorfologische kaart van Nederland, Alterra (2017).
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.planviewer.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.bodemloket.nl
- www.dinoloket.nl
- www.edugis.nl
- www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.ikme.nl
- www.dans.easy.knaw.nl
- www.pdok.nl
- www.erfgoedaltena.nl

Afbeeldingen

- Figuur 1. Ligging van de plangebieden op een topografische kaart. Bron topografische kaart: PDOK. . 10
- Figuur 2. Situatieschets van de toekomstige plannen in het plangebied met de te slopen bebouwing en de wijziging van het bouwvlak. Bron: LegaLexion..... 11
- Figuur 3. Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale minuutplan uit 1811-1832. Bron: RCE..... 21
- Figuur 4. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1880. Bron: topotijdreis.nl. ... 21
- Figuur 5. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1900. Bron: topotijdreis.nl. ... 22
- Figuur 6. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1925. Bron: topotijdreis.nl 22
- Figuur 7. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1950. Bron: topotijdreis.nl. ... 23
- Figuur 8. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1975. Bron: topotijdreis.nl. ... 23
- Figuur 9. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1990. Bron: topotijdreis.nl. ... 24
- Figuur 10. Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 2015. Bron: topotijdreis.nl. . 24
- Figuur 11: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek. Foto's genomen door T. Nales.28

Literatuur

Bakker, H., de, en J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2008. *Landschap in delen*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A. en Stouthamer, E., 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.

Bergman, W.A. en E.A. Schorn, 2007. *Gemeente Aalburg. Berenhoeksestraat te Wijk en Aalburg. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, karterende fase.* 's-Hertogenbosch: BAAC rapport V-07.0410.

Boer, E. de, 2009. *Aalburg – Wijk en Aalburg (NB), Kerkverreweide fase II. Archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase).* Tilburg: BILAN rapport 2009/119.

Bont, C. de 1993. *Al het merkwaardige in bonte afwisselingen.* Een cultuurhistorische studie van Zuid-Oost Brabant.

Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik, en A.H. Geurts, 2012. *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta.* Utrecht.

Doesburg, J. van, M. de Boer, J. Deeben, B.J. Groenwoudt & T. de Groot (red.), 2007. *Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland: onderzoek en beleid.* NAR 34, Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten. Amersfoort

Ellenkamp, G.R. 2010. *Overvloed. Een erfgoedkaart voor de gemeenten Aalburg en Werkendam. Deel 1: toelichting op de archeologische en cultuurhistorische kaart.* Weesp.

Ellenkamp, G.R. 2018. *Update archeologiekkaart Land van Heusden en Altena. Verantwoording methodiek en kaartbeeld.* Weesp.

Hendriks, J.C.P.A. 1990 *Archeologie en bewoningsgeschiedenis van het Land van Heusden en Altena.* Almkerk.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland.* Houten.

Paulussen, R. en J. Orbons, 2009, *De Hei, Beek en Donk, gemeente Laarbeek, Eijsden, (Archeopro rapport 901).*

F.P.J. van Puijenbroek, M. Verboom-Jansen en J. Rap 2017. *Wijk en Aalberg, Veldstraat 2. Gemeente Aalburg (NB). Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende en karterende fase.* Utrecht.

Satijn, O.P.N., I.S.J. Beckers, R. Schrijvers en F. van Puijenbroek, 2018. *Archeologisch vooronderzoek ten behoeve van nieuwbouw aan de Veldstraat te Wijk en Aalburg, gemeente Aalburg. Ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen (verkennende en karterende fase).* Amersfoort: Vestigia rapport V1609.

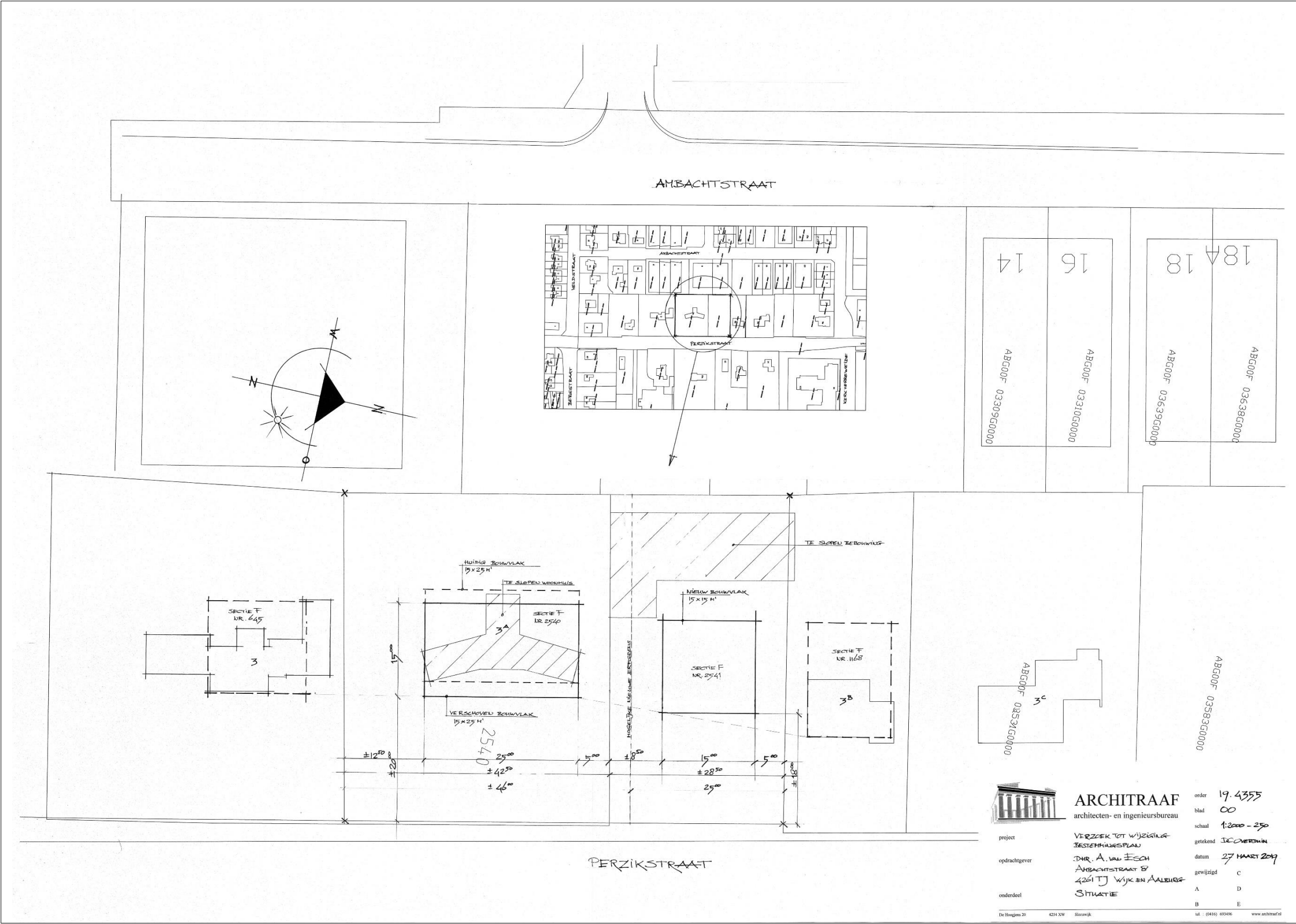
Schokker, J., 2003. *Patterns and processes in a Pleistocene fluvio-aeolian environment (Roer Graben, south-eastern Netherlands),* Utrecht (Thesis, Nederlandse Geografische Studies 314).

Stouthamer, E., K.M. Cohen, en W.Z. Hoek. *De vorming van het Land.* Utrecht: Perspectief Uitgevers, 2015.

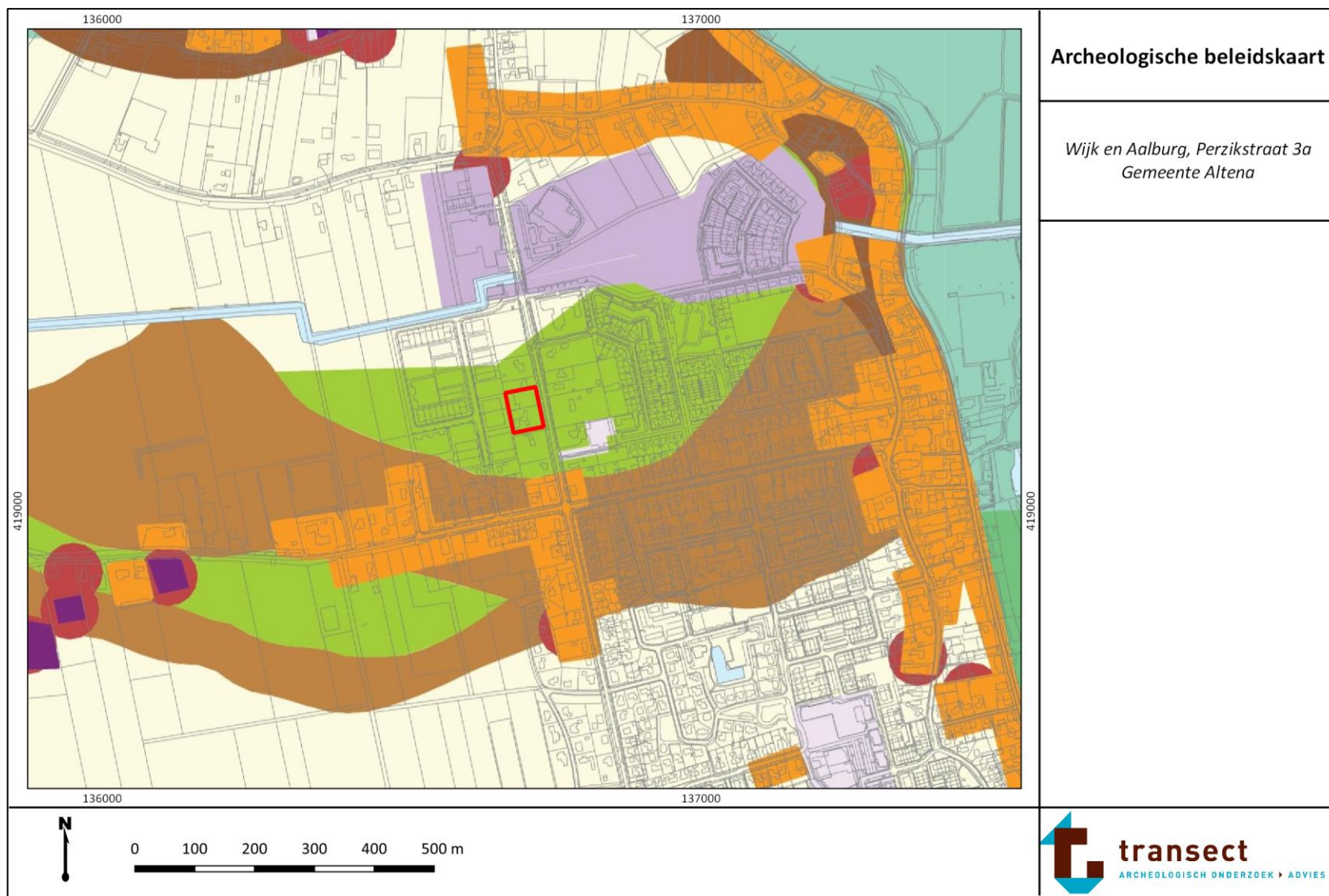
Vos, P.C./S. de Vries, 2015. *2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).* sd, www.archeologieinnederland.nl (11-30-2015).

Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

Bijlage 3. Beleidskaart Archeologie

Legenda

Archeologische beleidskaart

Gemeente Aalburg
Schaal 1:15.000

legenda

archeologische kaarteenhed	categorie	diepteligging	beleidslijn	diepte ondergrens	omvang ondergrens
AMK-terrein beschermd	1	0 m -Mv	in samenspraak met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	n.v.t.	n.v.t.
AMK-terrein	2	0 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	50 m2
historische kam	2	0 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	50 m2
archeologische vindplaats	3	0 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	100 m2
onbekende archeologische verwachting	3	onbekend	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	100 m2
verdrinken nederzetting	3	onbekend	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	100 m2
hoge archeologische verwachting	3	0 - 0,5 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	100 m2
hoge archeologische verwachting	3	0,5 - 1,5 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,5 m -Mv	100 m2
middelhoge archeologische verwachting	3	0 - 0,5 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,3 m -Mv	100 m2
middelhoge archeologische verwachting	3	0,5 - 1,5 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	0,5 m -Mv	100 m2
middelhoge archeologische verwachting	3	1,5 - 3 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	1,5 m -Mv	100 m2
middelhoge archeologische verwachting	3	3 - 5 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	3 m -Mv	100 m2
middelhoge archeologische verwachting	3	>5 m -Mv	behoud in situ of; vroeg in planfase archeologisch onderzoek bij ingrepen groter dan:	5 m -Mv	100 m2
lage archeologische verwachting	4	n.v.t.	archeologisch onderzoek vroeg in planfase bij MER plichtige, projecten vallend onder de Wro, de Wet Milieubeheer of de Tracewet	n.v.t.	n.v.t.
afgerond AMZ-proces	5	n.v.t.	geen restricties ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen	n.v.t.	n.v.t.
lopend AMZ-proces	6	onbekend	afhankelijk van onderzoeksfase	afhankelijk van onderzoeksresultaat	afhankelijk van onderzoeksresultaat

overig

met zoetegetijdenkleidek, resulterend in onzekerheid ten aanzien van de archeologische verwachting

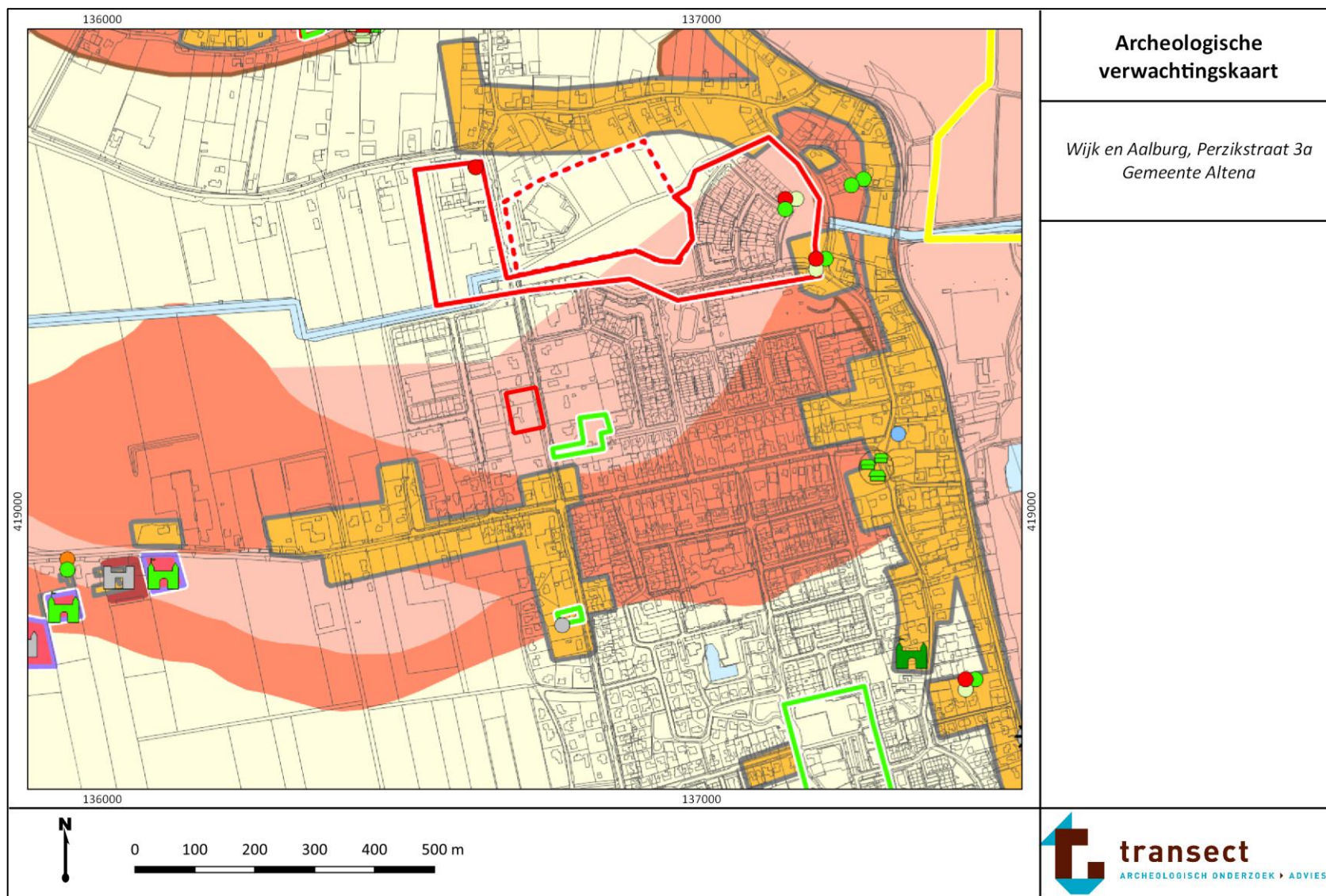
water

gemeentegrens

Archeologische beleidskaart

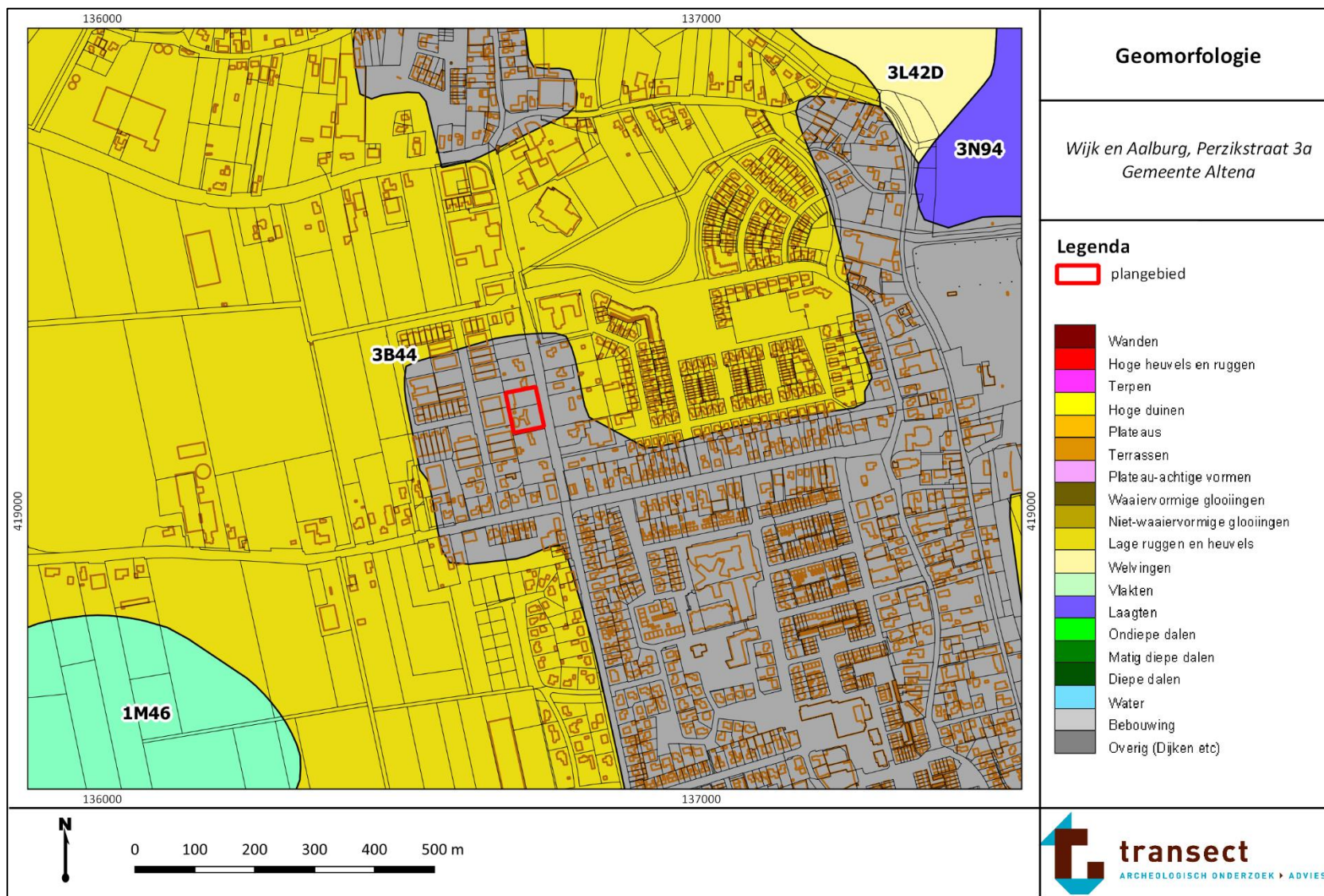
Wijk en Aalburg, Perzikstraat 3a
Gemeente Altena

Bijlage 4. Archeologische verwachtingskaart

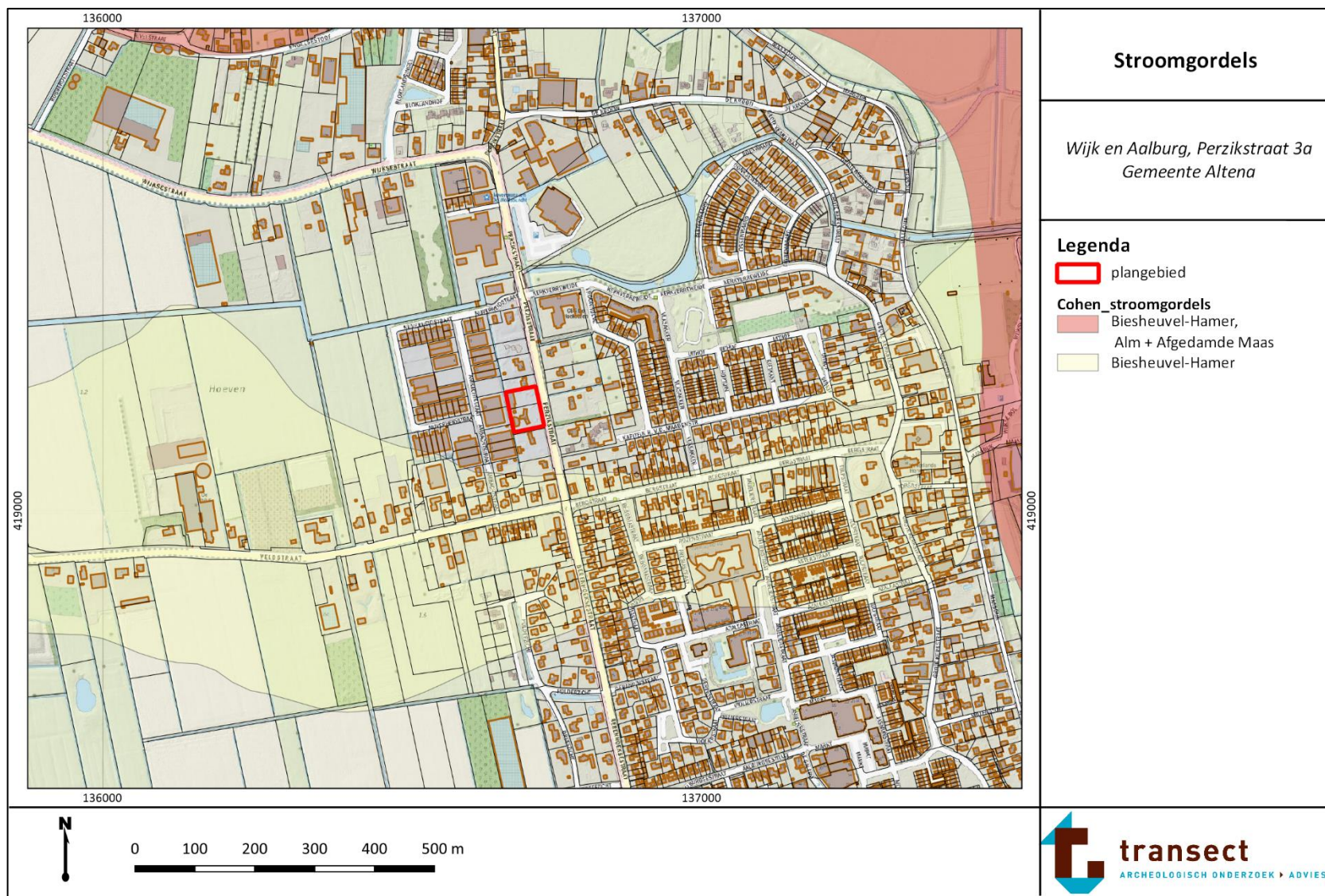

Legenda plangebied AMK-terrein - van zeer hoge archeologische waarde - van (hoge) archeologische waarde archeologische verwachting - hoge archeologische verwachting, historische bewoningskern - hoge archeologische verwachting - hoge archeologische verwachting; oude woongrond - middelhoge archeologische verwachting - lage archeologische verwachting - onbekende archeologische verwachting - verdrinken dorp (De Bont, 2007; Kalisvaart, 2009) - overstroomd door St.Elizabethsvloeden, verwachting onzeker - voormalige rivier/waterloop (De Bont, 2007) voor periodespecifieke verwachting: zie deelrapport 1, tabel 6 i.c.m. figuur 8. overig - oppervlakte water - ontgrondingsvergunning verleend, maar niet per definitie ontgrond - gemeentegrens onderzoeksmelding en -resultaat - bescherming - geen vervolgonderzoek of onderzoek afgerond - deels vervolgonderzoek - vervolgonderzoek - onbekend legenda archeologie vindplaats - complextype - akker - bakoven - begraving - bijl - bommenwerper - brug - depot - dijk - fibula - granssteen - haven - huisplaats - kasteel - kerk - kerkhof vindplaats - datering (symbool kleur) - Mesolithicum - Neolithicum - Bronstijd - IJzertijd - Prehistorie - Romeinse tijd - Vroege Middeleeuwen - Late Middeleeuwen - Middeleeuwen - Nieuwe tijd - onbekend vindplaats - datering (symbool kleur) - klooster - korenmolen - metaal bewerking - motte - munt - nederzetting - onbekend - poldermolen - scheepswerf - sluis - terp - veer - versterking - versterkt huis	Archeologische verwachtingskaart <i>Wijk en Aalburg, Perzikstraat 3a Gemeente Altena</i>
	 transect ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

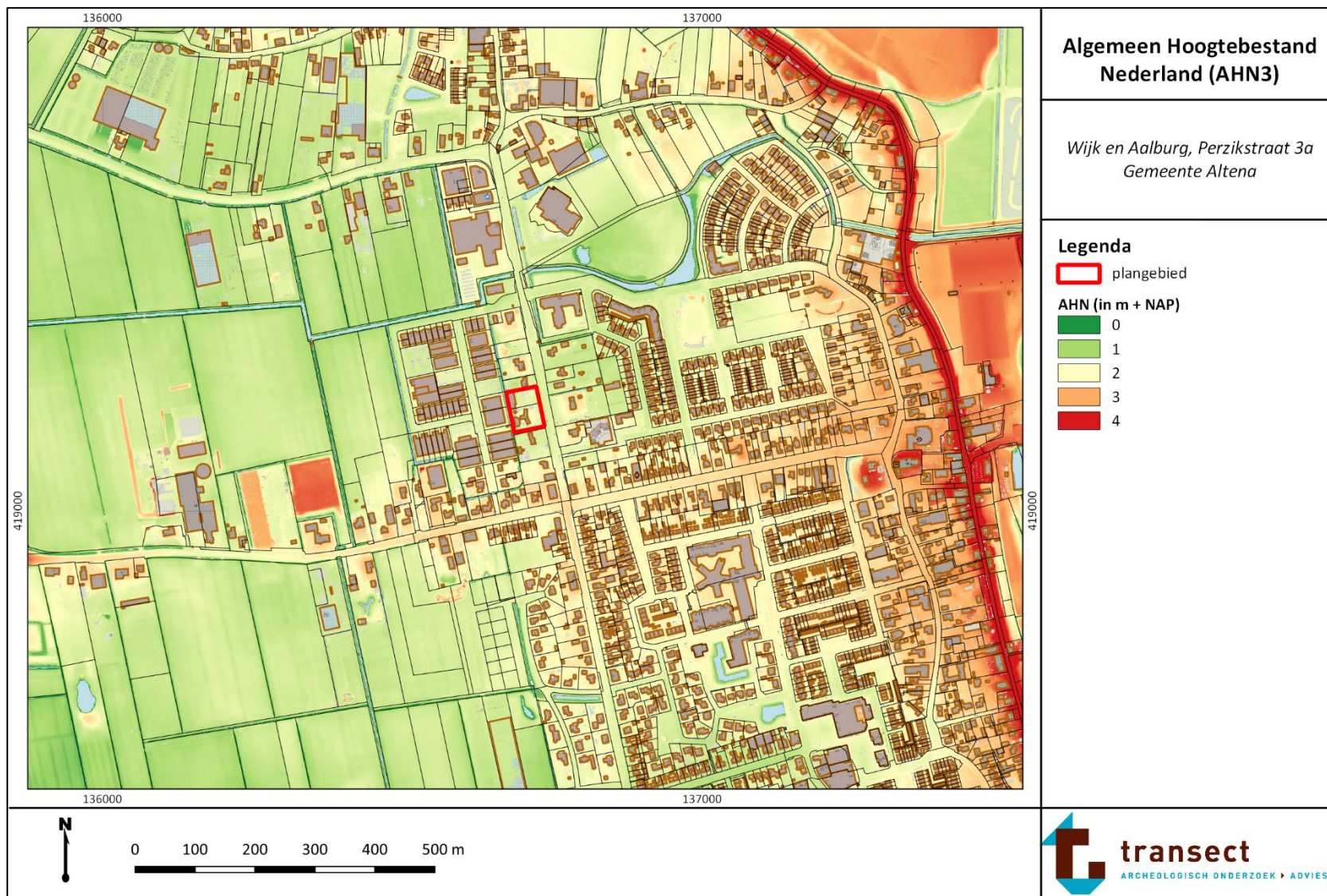
Bijlage 5. Geomorfologie

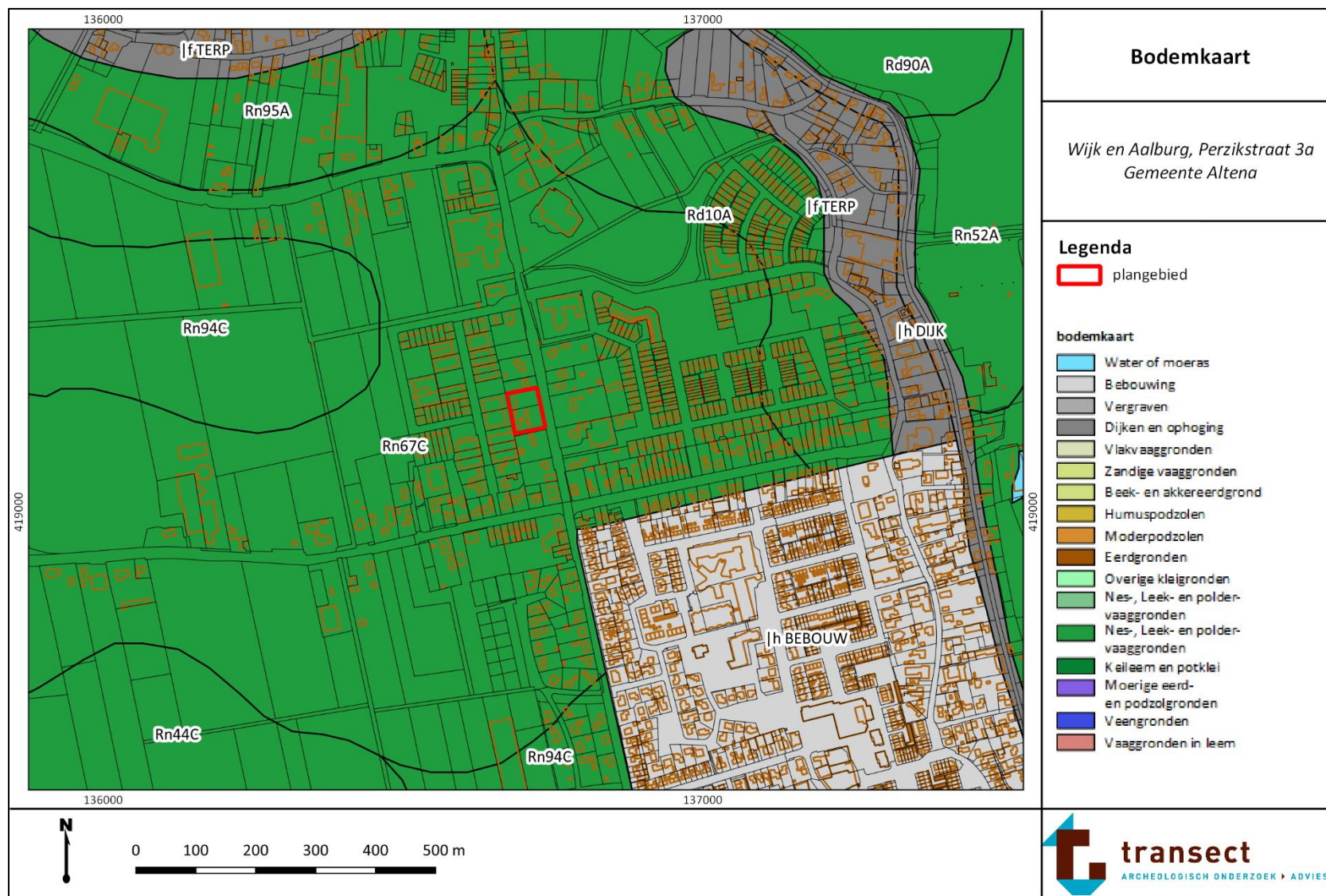
Bijlage 6. Stroomgordels

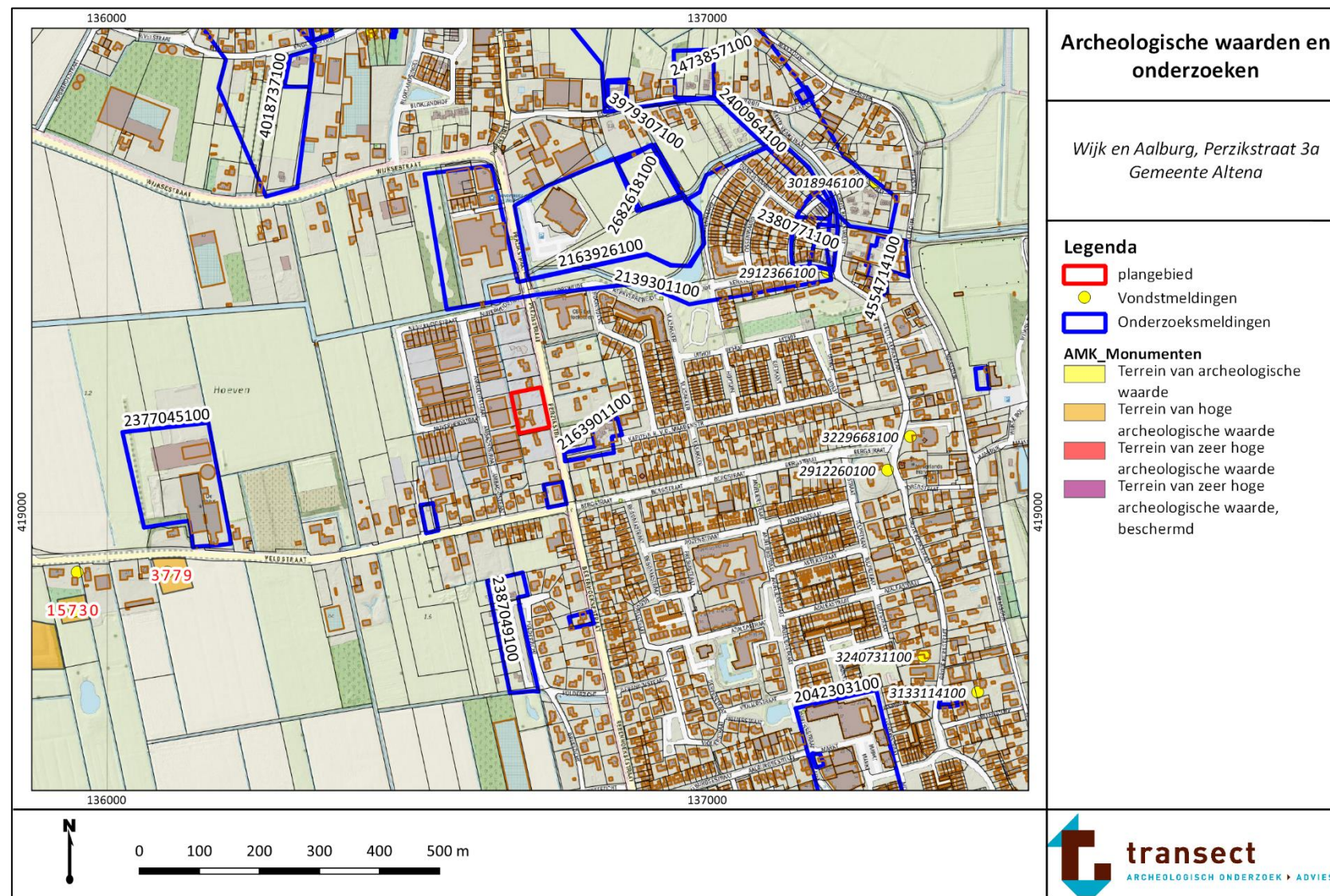
Bijlage 7. Maaiveldhoogte

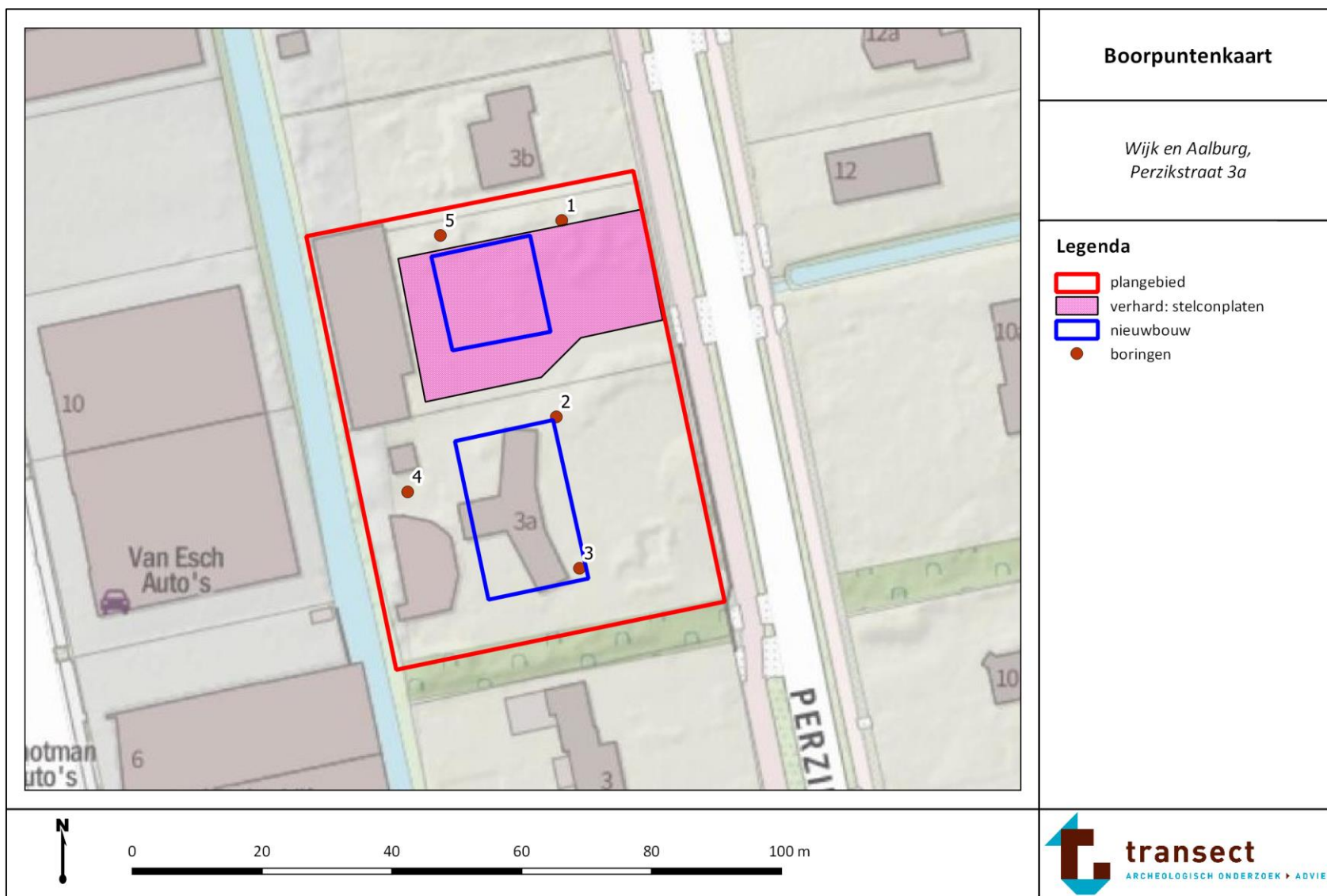
Bijlage 8. Bodem

Bijlage 9. Archeologische waarden en onderzoeken

Bijlage 10. Boorpuntenkaart

Bijlage 11. Foto's van boring 3 als referentie

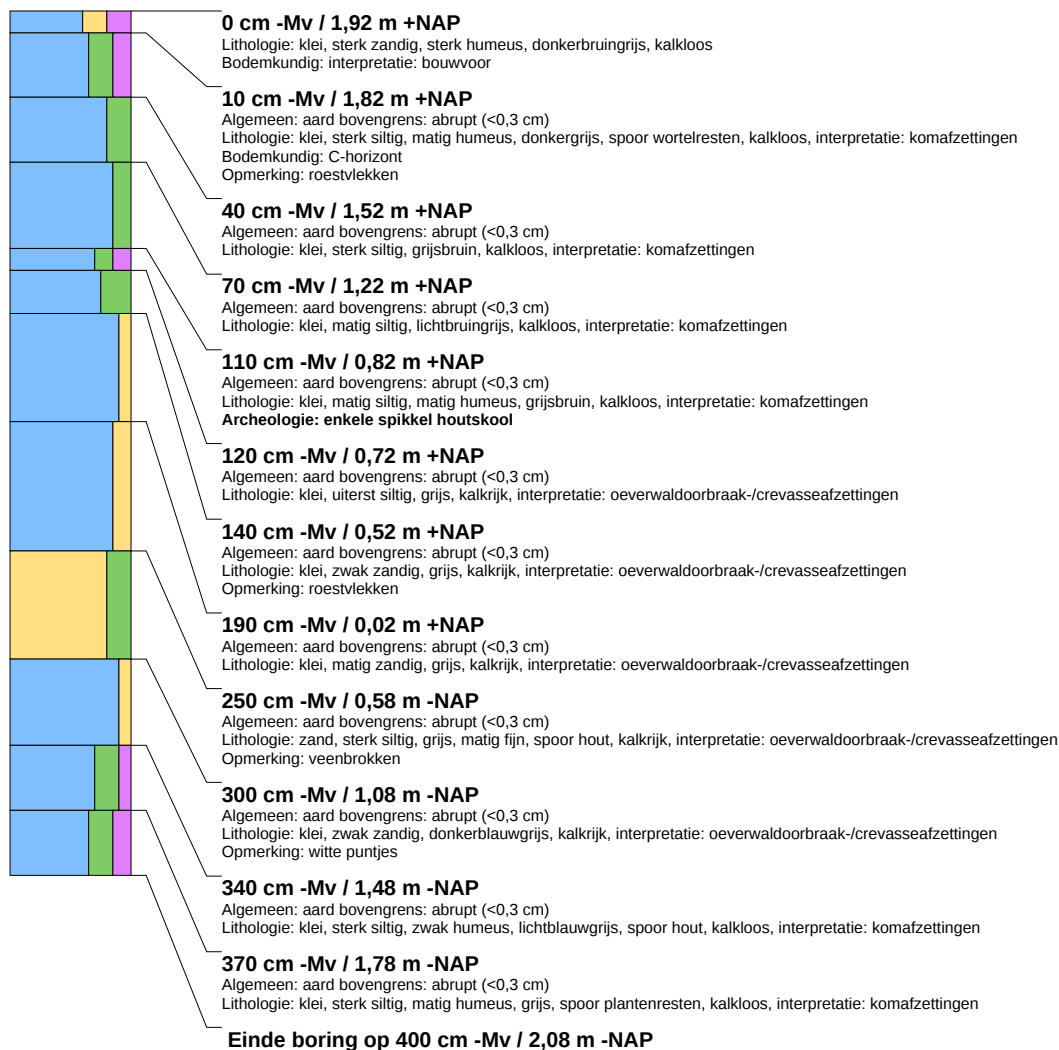
Foto's van boringen uit het plangebied. De boorkernen zijn uitgelegd per blok van 100 cm -Mv, waarbij het maaiveld links begint. Bij de boorkernen van de Edelmanboor wijst de onderzijde (het diepste punt) naar boven. De guts ligt van links naar rechts, waarbij het uiteinde het diepste punt is.

boring: 19708-1

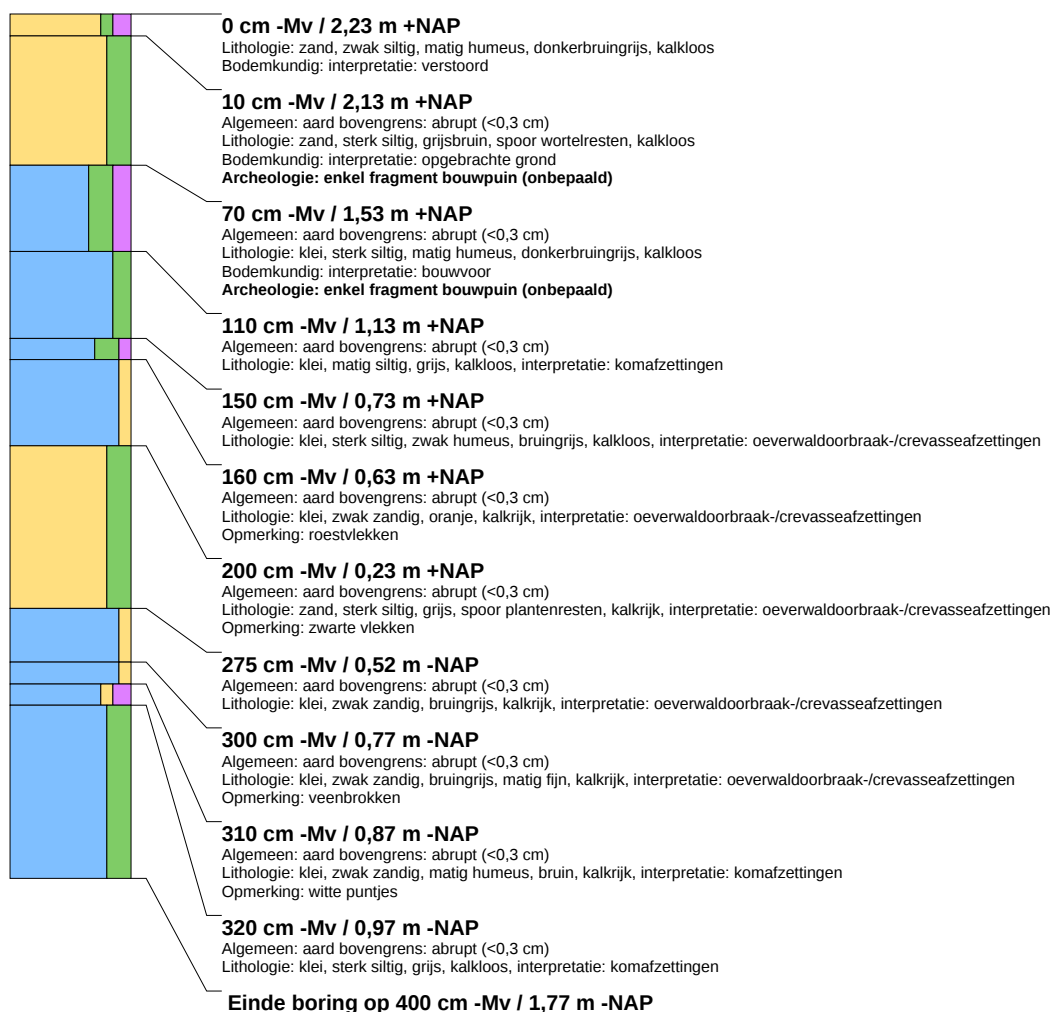
beschrijver: TNA, datum: 9-10-2019, X: 136.712, Y: 419.202, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 44F, hoogte: 1,92, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, gemeente: Altena, plaatsnaam: Wijk en Aalburg, opdrachtgever: Legalexion, uitvoerder: Transect b.v.

boring: 19708-2

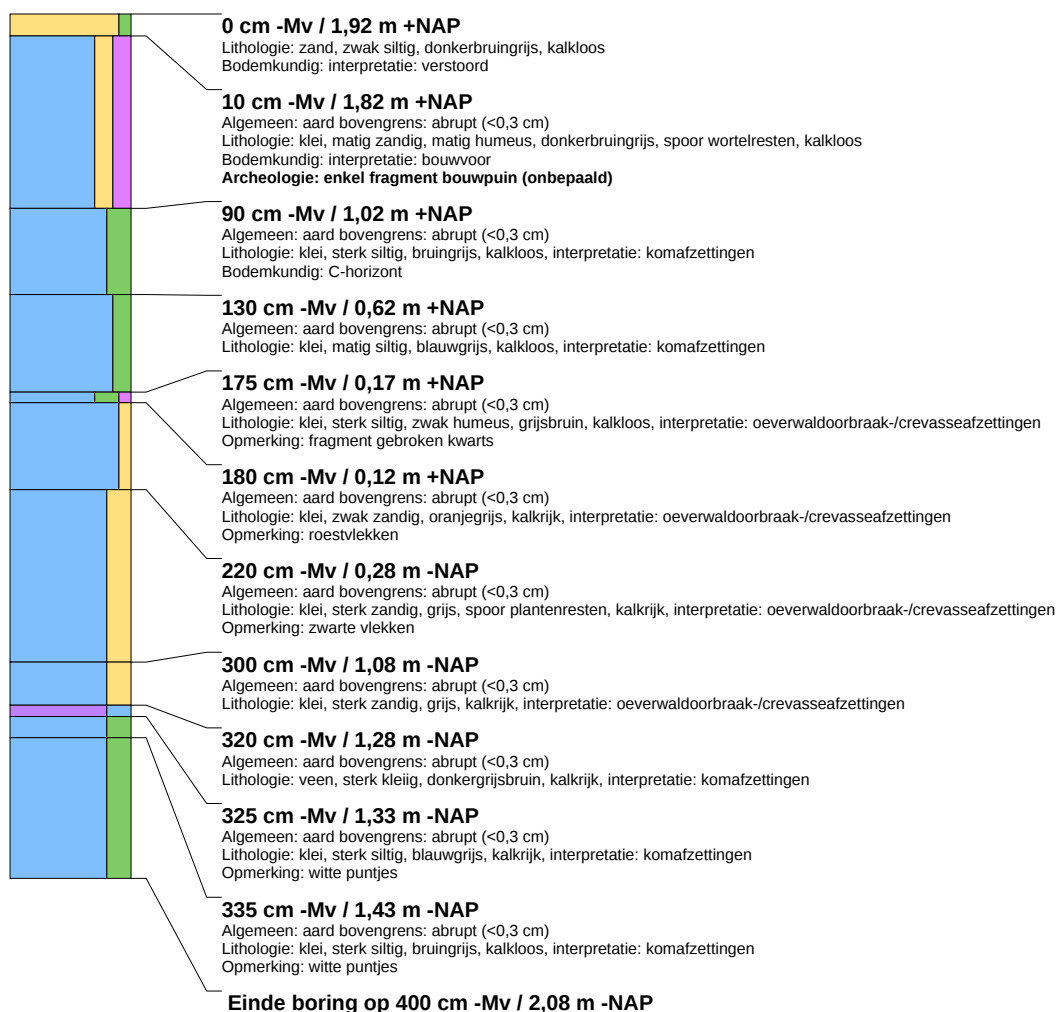
beschrijver: TNA, datum: 9-10-2019, X: 136.711, Y: 419.172, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 44F, hoogte: 2,23, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, gemeente: Altena, plaatsnaam: Wijk en Aalburg, opdrachtgever: Legalexion, uitvoerder: Transect b.v.

boring: 19708-3

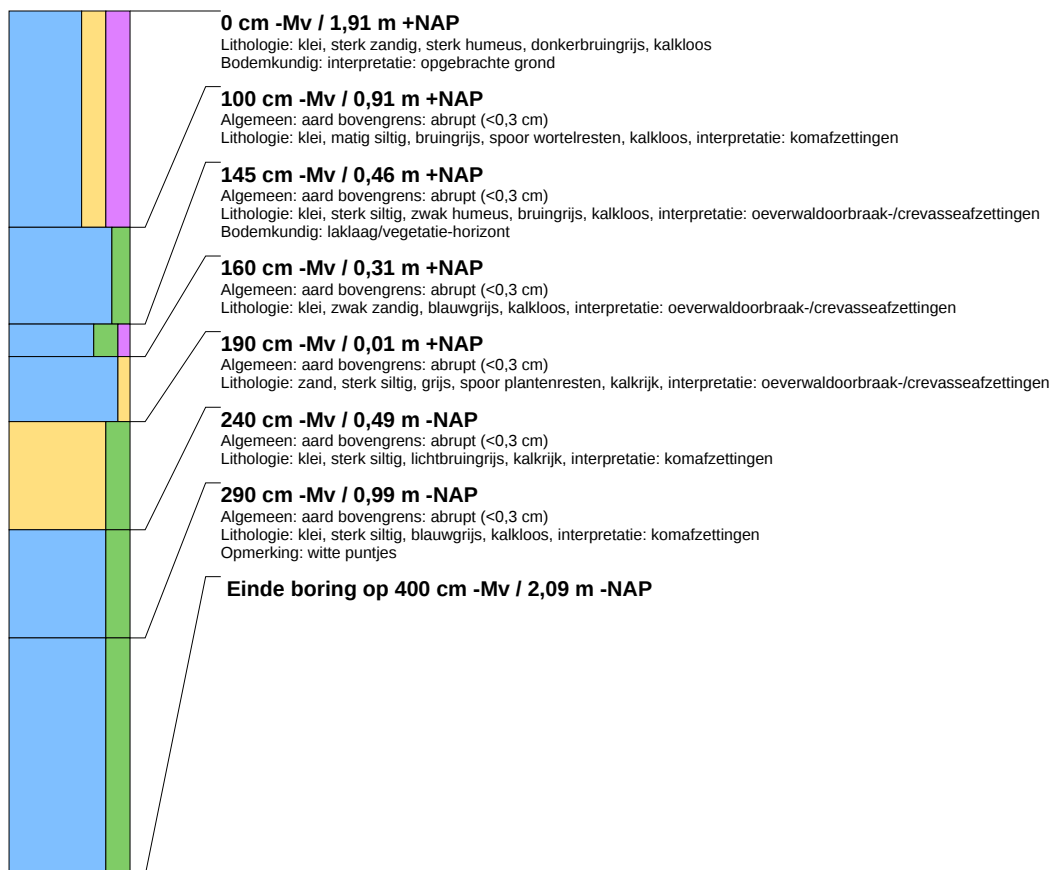
beschrijver: TNA, datum: 9-10-2019, X: 136.715, Y: 419.149, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 44F, hoogte: 1,92, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, gemeente: Altena, plaatsnaam: Wijk en Aalburg, opdrachtgever: Legalexion, uitvoerder: Transect b.v.

boring: 19708-4

beschrijver: TNA, datum: 9-10-2019, X: 136.688, Y: 419.160, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 44F, hoogte: 1,91, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, gemeente: Altena, plaatsnaam: Wijk en Aalburg, opdrachtgever: Legalexion, uitvoerder: Transect b.v.

boring: 19708-5

beschrijver: TNA, datum: 9-10-2019, X: 136.693, Y: 419.200, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 44F, hoogte: 2,21, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, gemeente: Altena, plaatsnaam: Wijk en Aalburg, opdrachtgever: Legalexion, uitvoerder: Transect b.v.

